

C R N A G O R A
Opština Bijelo Polje
Predsjednik
Broj:01/1 -
Bijelo Polje_____2012 godine

SKUPŠTINA OPŠTINE

BIJELO POLJE

**Na osnovu čl. 57 Zakona o lokalnoj samoupravi („Sl.list RCG“
br.42/03, 28/04, 75/05, 13/06, „ Sl.list CG“ br.88/09, 3/10), čl.60 stav 1tačka 2
Statuta opštine Bijelo Polje (Sl.list CG –opštinski propisi br.21/10)
dostavljamo Vam Prijedlog Lokalnog plana akcije za djecu 2012-2016.**

**Za izvjestioca prilikom razmatranja Prijedloga lokalnog plana akcije
za djecu 2012-2016 u Skupštini i njenim radnim tijelima odredjen je
Tufik Bojadžić Predsjednik Menadžment tima za izradu Lokalnog plana
akcije za djecu 2012-2016 godine.**

Predsjednik
Aleksandar Žurić s.r

LOKALNI PLAN AKCIJE ZA DJECU

BIJELO POLJE

2012-2016

Konvencija UN o pravima djeteta

Konvencija o pravima djeteta je međunarodni dokument, usvojen na Glavnoj skupštini Ujedinjenih naroda 20. novembra 1989. godine, sadrži univerzalne standarde koje država stranka Konvencije (tj. koja ju je potpisala i ratifikovala) mora jamčiti svakom djetetu. U Konvenciji se govori, prije svega, o obavezama odraslih u odnosu prema djetetu kao i o obavezama brojnih društvenih aktera koji se bave zaštitom djeteta. To je prvi dokument u kojem se djetetu pristupa kao subjektu s pravima, a ne samo kao osobi kojoj treba posebna zaštita. Za razliku od *Deklaracije o pravima djeteta* (1959) koja ima moralnu snagu, *Konvencija o pravima djeteta* je pravni akt koji ima snagu zakona i obavezuje stranke na pridružavanje njezinih odredaba te uključuje Lokalni plan akcije za djecu (LPA). On je strateški dokument čiji je cilj stvaranje pogodnog okruženja za djecu u skladu sa principima definisanim u Međunarodnoj konvenciji o pravima djeteta, Deklaraciji i akcionom planu Svijeta po mjeri djeteta, koji je usvojila Generalna skupština Ujedinjenih nacija, Nacionalnim planom akcije za djecu, koji je Vlada Crne Gore usvojila u aprilu 2004. godine.

RIJEČ PREDSJEDNIKA OPŠTINE

Ovaj svijet ima onoliko lica koliko ima očiju koje se sa njim suočavaju. Koliko je lijep, izazovan ili obećavajući, zavisi od toga koliko su naše oči opremljene da prepoznaju njegovu ljepotu i izazove. Stoga kada govorimo o izradi i implementaciji Lokalnog plana za djecu od 2012. do 2016. godine moramo prvenstveno voditi računa o tome kroz kakvu prizmu se djeca susreću sa tom realnošću, koliko je kompleksno pitanje našeg uticaja na kvalitet svih elemenata stvarnosti koju ćemo djeci ostaviti u nasljeđe. To svakako upućuje na dužnost da pripremimo najmlađe naraštaje da u život zakorače na način koji će im najbolje trasirati uspješan i produktivan put pod zvijezdama.

Ovaj plan se ne rukovodi samo kapitalnim investicijama koje možemo ostvariti svojim pregalaštvom, izgradnjom vrtića, osnovnih, srednjih škola i drugih kulturno-obrazovnih, naučnih i sportskih institucija, već i svim aktivnostima najrazličitijeg karaktera koje se tiču emancipacije i izgradnje sistema vrijednosti našeg društva u cjelini.

Konvencija UN o pravima djeteta kaže da „Čovječanstvo duguje djeci najbolje što ima”. Ova imperativna rečenica upućuje naš grad i društvo u cjelini, da definišemo šta je to najviše što možemo da ponudimo najmlađima – pa smo time i obavezni da izgradimo i održiv sistem prioriteta kojim će se to realizovati.

Osjećajući najveću odgovornost prema djeci, onakvu kakvu osjeća čovjek koji računa i na sopstvenu budućnost, Lokalnim planom akcije za djecu obuhvaćene su oblasti obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite, bezbjednosti, sporta i slobodnog vremena, oblasti medija i zaštite životne sredine. Lokalni plan

akcije za djecu koji je pred Vama, uradio je multisektorski tim čiji su članovi stručnjaci iz konkretnih oblasti.

Ljubav i poštovanje prema djeci, i u Bijelom Polju i Crnoj Gori, je dio tradicije, pa se može kazati da ima i etnološku vrijednost. Takođe, svjesni smo aktuelnih integrativnih procesa koji spajaju narode, države, srodne i raznorodne kulture i s tim u vezi pripravnici da prihvatimo i najbolju praksu razvijenijeg dijela svijeta kojom se regulišu prava i položaj djeteta. Tako smo po relevantnim standardima UNICEF-a, za potrebe implementacije LPA za djecu, uradili jedinstven dokument sa definisanim indikatorima koji se tiču stanja populacije stanovništva do osamnaest godina starosti u Bijelom Polju, koji će biti snažna potpora daljem razvoju kampanje "Govorimo o mogućnostima" i definisanju aktuelnih problema i potreba djece uopšte.

PREDSJEDNIK OPŠTINE
Aleksandar Žurić

Lokalni plan akcije za djecu Bijelog Polja 2012 – 2016.

***Djetetom se smatra osoba ispod 18 godina, ukoliko se zakonom date zemlje punoljetstvo
ne stiče ranije.***

Konvencija o pravima djeteta UN

Poglavlje I

BIJELO POLJE

Bijelo Polje se nalazi u sjeveroistočnom dijelu Crne Gore, na nadmorskoj visini od 560 metara. Prostire se na površini od 924 km². Prema popisu iz 2011. godine na teritoriji Bijelog Polja živi 46 051 stanovnik. Prosječna gustina naseljenosti je 54, 4 stanovnika na kilometru kvadratnom.

Na području današnjeg Bijelog Polja postojale su naseobine iz praistorijsko doba. Neki od eksponata koji svjedoče o tom vremenu čuvaju se u bjelopoljskom Zavičajnom muzeju.

Bijelo Polje je grad bogate kulturne tradicije. Krajem XII vijeka u Petrovoj crkvi za humskog kneza Miroslava napisano je Miroslavljevo jevanđelje, koje se danas čuva u Narodnom muzeju u Beogradu. Takođe, slikari Lazovići su u tri generacije tokom XVIII i XIX vijeka uradili brojne ikone i ikonostase širom Crne Gore i okruženja. Bijelo Polje se može pohvaliti i piscima kao što su Risto Ratković, Ćamil Sijarić, Miodrag Bulatović i Avdo Međedović koji je autor epa preko 12000 stihova. Manifestacije koje se održavaju u Bijelom Polju svjedoče o dugoj kulturnoj tradiciji: Ratkovićeve večeri poezije, Festival dramskih amatera Crne Gore, Međunarodni festival tamburaških orkestara, Džez festival, Bjelopoljsko slikarsko proljeće, Ljetnje večeri muzike, Likovna kolonija Stari most i dr.

U okviru Centra za kulturu radi Narodna biblioteka, Zavičajni muzej, Bjelopoljsko pozorište, Infobus, Bioskop, KUD “Tekstilac” i Internet centar. Brojni kulturni programi realizuju se u rekonstruisanoj Kući Rista Ratkovića.

Bijelo Polje ima 5 visokoobrazovnih ustanova, 3 srednje, 17 osnovnih, Školu za osnovno muzičko obrazovanje i Dječiji vrtić.

Od brojnih sportskih manifestacija koje se održavaju najznačajnije su: Memorijalni turnir u malom fudbalu «Momo, Šaban, Vaso», zatim tradicionalni turniri u odbojci, košarci, kao i paraglajding kup u disciplini precizno slijetanje, memorijalni šahovski turnir «Veselin Bošković» i dr. Grad posjeduje i modernu sportsku dvoranu sa 2000 mjesta. Pored nje nalazi se stadion sa atletskom stazom i mini fudbalskim i košarkaškim terenom.

Deset kilometara od Bijelog Polja nalazi se Kameni most iz XII vijeka ispod kojeg protiče rijeka Bistrica. Đalovića pećina, ili kako je još zovu Pećina nad Vražjim firovima, nalazi se 25 kilometara od grada u kanjonu rijeke Bistrice. Uzvodno, kroz Đalovića klisuru, na mjestu gdje se dolina spaja sa klancem, nalazi se najniže od četiri jezera - Vražji firovi. Do sada je otkriveno 16 kilometara pećine koji su sastavljeni od većeg broja kanala, hodnika i dvorana.

Planina Bjelasica pripada bjelopoljskoj teritoriji i važi za najljepšu i najpitomiju crnogorsku planinu. Bjelasica se ravnomjerno grana u četiri pravca i ima oblik kruga. Bogata je tekućim vodama i šumom. Ima dobar potencijal za ski terene. Njen najvisočiji vrh Crna glava nalazi se na 2 139 metara nadmorske visine.

Bijelo Polje ima više mineralnih izvora.

Šta je LPA za djecu Bijelog Polja 2012-2016

LPA - Lokalni plan akcije je strateški dokument opštine Bijelo Polje koji je sačinjen u skladu sa Nacionalnim planom akcije za djecu države Crne Gore. Plan definiše akcije radi stvaranja uslova za unapređenje kvaliteta života djece u Bijelom Polju. Ovaj dokumenat je logičan nastavak prethodnog LPA čije su planirane aktivnosti uglavnom realizovane.

Sadržaj LPA

Lokalni plan akcije za djecu zasnovan je na prepoznatim potrebama i problemima djece u našem gradu, kao i mogućnostima lokalne samouprave da doprinese njihovom rješavanju u skladu sa svojim ovlašćenjima.

U okviru definisanih strateških ciljeva obrađena su sljedeća pitanja:

- sadašnje stanje,
- specifični ciljevi,
- aktivnosti,
- nosioci aktivnosti i partnerstva,
- izvori finansiranja i
- indikatori

Situaciona analiza je korišćena za:

- sagledavanje postojećeg stanja,
- definisanje trendova po sektorima i oblastima,
- određivanje glavnih indikatora koji utiču na stvaranje trendova,
- definisanje uzroka trendova,
- definisanje preporuka za unapređenje kvaliteta života djece.

Međusektorski tim je definisao oblasti koje čine sadržaj Lokalnog plana akcije, i to:

- OBRAZOVANJE
- ZDRAVSTVENA ZAŠTITA
- SOCIJALNA ZAŠTITA
- BEZBJEDNOST
- MEDIJI I KULTURA
- SPORT I SLOBODNO VRIJEME
- EKOLOGIJA

Poglavlje II

Obrazovanje

Na prostoru Bijelog Polja vaspitno-obrazovni rad realizuje se u 3 srednje, 17 osnovnih (43 područna odjeljenja) i u školi za Osnovno muzičko obrazovanje.

Predškolsko vaspitanje i obrazovanje realizuje se u Dječjem vrtiću sa tri objekta u gradu i 8 područnih odjeljenja smještenih u prostorijama osnovnih škola.

Ukupan broj učenika u našoj Opštini je:

Osnovne škole		Srednje škole		Dječji vrtić		Ukupan broj	
5621		2284		619		8524	
¹ M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
2840	2781	1210	1074	319	300	4369	4155

Uočeno je smanjenje broja upisane djece u i razred osnovne škole. U periodu od 2005. do 2011. godine broj učenika u osnovnim školama manji je za 600 učenika.

Ukupan broj nastavnog osoblja u osnovnim školama, srednjim i vrtiću (nastavnici, učitelji i vaspitači), u opštini Bijelo Polje je 652. Prosječan broj vaspitanika po jednom prosvjetnom radniku je 13.

Broj učenika romske populacije koji pohađaju osnovnu školu je u porastu. Početkom 2005.god. nastavu je pohađalo 36 učenika a u školskoj 2011/2012. godini nastavu pohađa 54 učenika romske nacionalnosti. Razlog porasta broja romskih učenika u nastavi je rezultat aktivnosti na realizaciji prethodnog LPA.

---

¹ Učenici prema polu u osnovnim, srednjim školama i dječijem vrtiću.

Obuhvatnost djece osnovnim obrazovanjem je 99% a u predškolskim ustanovama je 24%. U ovoj godini ostao je veliki broj neupisane djece predškolskog uzrasta (preko 200) zbog nedostatka prostora u postojećim objektima vrtića.

Uvođenjem inkluzivnog obrazovanja 47-oro djece sa razvojnim teškoćama je uključeno u redovni vaspitno-obrazovni proces i nastavu pohađaju po Individualnom razvojnom obrazovnom planu (IROP-u). Za 16-oro djece obezbijedena je podrška asistenata u nastavi kroz Program javnog rada.

Ministarstvo prosvjete i sporta i Lokalna uprava djelimično su riješili problem prevoza učenika u Opštini Bijelo Polje. Veći broj prigradskih i seoskih škola dobile su putnička vozila za prevoz đaka (kombi). Na taj način obezbijeden je prevoz za 800 učenika.

Veliki broj školskih objekata je saniran ili rekonstruisan: Zaton, Sušica, Lozna, Pavino Polje, Rasovo, Elektroekonomska škola. Izgrađen je i novi savremeni školski objekat u Godijevu. Time je značajno unaprijeđen ukupan kvalitet života i rada učenika.

I pored velikog angažovanja Ministarstva prosvjete i sporta, aktivnostima lokalne uprave i uposlenih u školama, ukupno stanje u nastavnom procesu i infrastrukturi nije zadovoljavajuće i traži kontinuirano poboljšanje. Živimo u vremenu koje zahtijeva savremeniju tehničku opremljenost škola koja će pružiti bolje uslove za realizaciju predmetnih programa iz svih oblasti nastave. Takođe, značajan broj škola nije opremljen adekvatnim školskim namještajem što dodatno otežava boravak učenika i učenje u školi. Opremanje kabineta savremenom didaktičkom opremom omogućilo bi učenicima sticanje praktičnih znanja iz određenih oblasti.

Pored toga izuzetno je važno obezbijediti kontinuirano usavršavanje prosvjetnih radnika vrednujući princip cjeloživotnog učenja. U tom pogledu potrebno je obezbijediti njihovo usavršavanje (više seminara, debata i stručnih rasprava) jer na taj način prosvjetni radnik može odgovoriti obavezama koje zahtijevaju savremena metodika i reformisana škola.

Vannastavne aktivnosti u znatnom broju škola nijesu na adekvatan način organizovane. Izostaje angažovanje učenika prema njihovim mogućnostima i interesovanjima. Program podrške djeci koja zaostaju u učenju (dopunska nastava) nedovoljno se organizuje. Posebno su zanemareni nadareni učenici.

Nedostaju međuškolska i međuopštinska takmičenja u nastavnim oblastima školskog života što bi motivisalo učenike za bolja postignuća.

Nedostatak prostora u svim objektima dječijeg vrtića onemogućava veću obuhvatnost djece predškolskim vaspitanjem i obrazovanjem. To je ozbiljan problem u vaspitanju i obrazovanju predškolske djece naše Opštine. Ovo se podjednako odnosi na djecu gradskog i seoskog područja koja nijesu obuhvaćena ovim vidom obrazovanja.

U našoj opštini 115 učenika (2,04%) su bez jednog ili oba roditelja i 238 učenika (4,23%) kojima su roditelji razvedeni. Ovi učenici zahtijevaju posebne potrebe obrazovnog rada i institucionalnu pomoć.

Pomoć djeci sa smetnjama u razvoju još uvijek nije dostigao zadovoljavajući nivo. Razne barijere smanjuju integrisanje djece sa smetnjama u vaspitno-obrazovni sistem. Potreban je veći broj asistenata koji bi pratili rad učenika, a time pomagali i nastavniku i drugim učenicima u odjeljenju.

Usješna postignuća u nastavnom procesu kad su u pitanju marginalizovane grupe i njihova potpuna uključenost u redovan obrazovni sistem zahtijevaju stalnu edukaciju roditelja.

Imajući u vidu reformu obrazovanja, njene ciljeve i potrebu decentralizacije obrazovnog sistema, lokalna uprava će raditi na stvaranju što boljeg ambijenta za svu djecu u Bijelom Polju.

Zdravstvena zaštita

Prema definiciji SZO zdravlje nije samo odsustvo bolesti već stanje potpunog fizičkog, mentalnog i socijalnog blagostanja. U Crnoj Gori kao i u svim zemljama u tranziciji djeca i mladi su izloženi većem stepenu siromaštva, što za posledicu ima povećani zdravstveni rizik, te im zbog toga treba posvetiti posebnu brigu i zaštitu.

Zbog nedovoljno razvijene zdravstvene kulture djeca i mladi u Bijelom Polju nemaju naviku korišćenja zdravstvenih servisa u cilju prevencije i kod ljekara idu najčešće kada im je zdravlje ugroženo. Kako je rad sa djecom u ranim fazama rasta i razvoja izuzetno značajan, u smislu blagovremenog otkrivanja poremećaja, smetnji ili bolesti, neophodno je što ranije i u kontinuitetu sprovoditi edukacije o zdravim navikama i mjerama prevencije, kako za djecu tako i za roditelje.

Zdravstvena zaštita djece do 18 godina organizovana je u Domu zdravlja sedam dana u nedjelji u prvoj i drugoj smjeni. Na dječjem odjeljenju i odjeljenju neonatologije kontinuirano se radi sedam dana kroz smjene i dežurstva. Savjetovališta rade u prvoj i drugoj smjeni a vakcinacije se takođe obavljaju u prvoj i drugoj smjeni pet dana u nedjelji. O svim uslugama pruženim djeci postoji elektronska baza podataka. U 2010. godini obavljeno je u Službi pedijatrije Doma zdravlja 129 516 usluga od čega 25 329 sistematskih pregleda i 70 241 ostalih pregleda.

Zdravstvena zaštita žena je organizovana u Domu zdravlja pet dana u nedjelji u prvoj i drugoj smjeni i u Opštoj bolnici-ginekološko-akušersko odjeljenje kontinuirano sedam dana kroz smjene i dežurstvo.

U okviru Doma zdravlja, u Centru za prevenciju, postoje savjetovališta: za djecu - koje se razvija u sklopu ambulanti izabranog pedijatra, za mlade, reproduktivno zdravlje, za HIV i populaciono savjetovalište (Program za dijabetes i Program za HIV). Do 2008. godine u Domu zdravlja je postojalo samo Savjetovalište za mlade i reproduktivno zdravlje, koje je počelo sa radom 2004.god. Od 2004. do 2008. posjećivalo ga je 670-oro djece godišnje uzrasta od 15 do 19 godina. U istom periodu testirano je na HIV 14-oro djece. Bez obzira na postojanje savjetovališta i broj djece koja su ih koristili, ovih usluga je nedovoljno zbog neadekvatne informisanosti mladih o njihovim uslugama, zatim zbog stida i niskog nivoa svijesti mladih o rizicima koje nose polno prenosive bolesti kao i društveno neprihvatljive pojave stigme i diskriminacije. U sklopu Savjetovališta za mlade i reproduktivno zdravlje se implementiraju programi edukacije djece i mladih vezano za konzumiranje alkohola, duvanskih proizvoda i psihoaktivnih supstanci. Ankete i istraživanja su pokazali da je u 2010. godini na uzorku od 1500 učenika (osnovci 12 do 14 godina i srednjoškolci 15 do

19 godina) kontinuirano konzumiraju duvanske proizvode njih 15%. Podaci iz 2010. godine pokazuju da su djeca od 14 do 19 godina, njih 63, bila predozirana alkoholom dok je 12 osoba bilo predozirano psihoaktivnim supstancama.

Reformom primarne zdravstvene zaštite u Domu zdravlja je 2008.godine osnovan Centar za djecu sa posebnim potrebama gdje je do sada registrovano 333 djece. To su djeca sa cerebralnom paralizom, Dounovim sindromom, intelektualnim smetnjama, poremećajima govora i jezika, autizmom kao i poremećajima socijalnog i emocionalnog funkcionisanja. Porodilište, neonatološko odjeljenje, izabrani pedijatri, savjetovanište za reproduktivno zdravlje i dr. obavljaju detekciju novorođenčadi sa visokim rizikom i djece sa smetnjama u razvoju ili sa drugim teškim hroničnim oboljenjima i upućuju ih u Centar.

U Opštini Bijelo Polje 13196 djece je izabralo svog doktora. Za pružanje zdravstvene zaštite ovoj populaciji na raspolaganju je sedam izabranih doktora pedijata. Povećanim nivoom svijesti građana o zdravstvenoj zaštiti djece, procenat vakcinisane djece po kalendaru obaveznih vakcinacija u 2010. godini je bio do 97%. Tehnička, prostorna i kadrovska opremljenost Doma zdravlja omogućava nesmetano sprovođenje obaveznih sistematskih pregleda djece do 19 godina života. Planom i programom zdravstvene zaštite za ovu populaciju je predviđeno 11 preventivnih pregleda.

U Opštoj bolnici Bijelo Polje nalazi se porodiliste koje je u 2010/2011. godini adaptirano i tehnički opremljeno. Značajno su poboljšani uslovi rada i unaprijeđen kvalitet zdravstvenih usluga. U sklopu iste ustanove postoji dječije odjeljenje koje raspolaže sa 13 kreveta i služba neonaotologije sa 4 kreveta i 4 inkubatora. Usluge zdravstvene zaštite djeci pružaju 4 pedijatra i 15 medicinskih sestara.

U opštini Bijelo Polje u 2010. godini rođeno je 760 beba. Od ovog broja nije bilo perinatalne niti smrti odojčadi iako su 23 bebe rođene sa težinom ispod 2500 grama. U posmatranom periodu registrovano je 7 maloljetničkih porođaja. U 2010. godini procenat odojčadi koja isključivo doje do šest mjeseci iznosi 54,6%.

Na nivou opštine se nedovoljno sprovode aktivnosti u cilju promocije zdravih stilova života među mladom populacijom. Uz činjenicu da je ukupna svijest stanovništva o značaju očuvanja zdravlja izuzetno niska jasan je nivo ugroženosti i rizika za zdravlje djece. Na nivou Opštine ne postoji precizna baze podataka o stepenu gojaznosti djece, ali ni o stepenu neuhranjenosti. Međutim, na posmatranom uzorku jedan od uočenih problema je prisustvo gojaznosti kod školske djece. Od 1460 djece, uzrasta od 5 do 15 godina, 109 je gojazno ili 7,5 %. Za razliku od školske djece u

dječijim vrtićima od 580 djece, koja su sistematski pregledana, ustanovljeno je da uglavnom zadovoljavaju standarde normalnog odnosa tjelesne težine i tjelesne visine za starosnu dob. Prema evidenciji zdravstvene službe nijesu registrovani slučajevi neuhranjenosti djece.

Kapaciteti zdravstvenih ustanova su zadovoljavajući ali prostor nije prilagođen najmlađim pacijentima, nema prijatno obojanih i oslikanih zidova, raznih rekvizita igračaka i sprava koje bi pozitivno uticale na dječiji doživljaj zdravstvenih ustanova čime bi se umanjila psihička napetost, uznemirenost i strah kod djece u toku pregleda i boravka u bolnici. Ne postoje alternativni programi podrške djeci tokom bolničkog liječenja (kreativne radionice, pomoć pri učenju i sl).

Na nivou lokalne uprave formirana je Kancelarija za borbu protiv narkomanije ali njeni kapaciteti još uvijek nijesu dovoljno ojačani. Takođe, na lokalnom nivou potpisan je memorandum o saradnji u oblasti prevencije narkomanije između kancelarije za prevenciju narkomanije, zdravstvenih i obrazovnih institucija, Centra za socijalni rad i policije, tako da se u skladu sa tim kontinuirano realizuju edukacije učenika u obrazovnim ustanovama.

Kao potreba unaprijeđenja zdravlja djece u Bijelom Polju nameće se obaveza bolje međusektorske saradnje i multidisciplinarnog pristupa rješavanju problema zdravstvene zaštite djece

Socijalna zaštita

Siromaštvo se negativno odražava na porodice i na djecu koja unutar njih odrastaju, što utiče na njihov normalan razvoj. Za neke grupe iz najugroženijih kategorija, može se govoriti o stanju dugoročne socijalne isključenosti koja je nastupila usljed nedostatka njihovih kapaciteta za promjenu svog nepovoljnog stanja, te o potpunoj blokadi potencijala za razvoj individualne egzistencije, što za posljedicu ima trend porasta isključenosti osoba iz društvene zajednice. Najveći broj ugrožene djece su iz porodica gdje jedan ili čak oba roditelja ne rade, iz romske populacije i djece sa teškoćama u razvoju.

Za oblast socijalne i dječije zaštite ne postoji jedinstvena baza podataka za opštinu Bijelo Polje.

U oblasti socijalne i dječije zaštite u Centru za socijalni rad, ostvaruju se različita socijalno zaštitna prava kroz stručne timove za sve oblasti rada, kao i Operativnim multidisciplinarnim timom za zaštitu djece od zlostavljanja i zanemarivanja i Operativnim multidisciplinarnim timom za zaštitu od nasilja u porodici.

U opštini Bijelo Polje značajan je broj korisnika materijalnog obezbjeđenja porodice. Za decembar 2010. godine njihov broj je 1577 porodica sa 4829 članova a broj djece koja su obuhvaćena ovom mjerom zaštite je 2177 djece u 1086 porodica. Od ukupnog broja porodica na selu žive 646 porodica koje su korisnici MOP-a.

U lokalnoj samoupravi ne postoji Socijalni savjet za zaštitu djece. Socijalna davanja ne zadovoljavaju osnovne potrebe porodica.

Na teritoriji naše opštine žive 54 porodice RAE populacije, koje imaju 193 djeteta. Žive u lošim stambenim i higijenskim uslovima. Svi domicilni pripadnici RAE populacije su korisnici MOP-a kao i drugih oblika socijalno zaštitnih prava.

Iz opštine Bijelo Polje u ustanove socijalne i dječje zaštite smješteno je 47 djece od kojih je petoro djece sa smetnjama u razvoju. U ustanove socijalne zaštite u Crnoj Gori je smješteno 45 djece, dok je dvoje djece smješteno u ustanove dječje zaštite van teritorije Crne Gore. Nerazvijenost usluge nesrodničkog hraniteljstva je doprinijela da se djeca smještaju u institucije i u srodničke porodice, tako da se na srodničkom hraniteljstvu u Bijelom Polju nalazi 12 djece.

Samohranih roditelja je 221 a broj njihove djece je 408. Samohranim roditeljima se ne obezbjeđuju posebna socijalna davanja niti je ova kategorija predmet strategija socijalne uključenosti. Shodno tome detektovan je težak materijalni položaj samohranih roditelja i njihovih porodica.

Pravo na tuđu njegu i pomoć koristi 267 a ličnu invalidninu 67 djece.

Raseljena lica imaju socijalno zaštitna prava kao i državljani Crne Gore. Raseljenih i interno raseljenih lica u Bijelom Polju u 2010. godini je 193, od čega 46 djece. U ukupnom broju raseljenih lica broj RAE populacije je 19.

U skladu sa Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici pri Centru za socijalni rad u Bijelom Polju postoji Operativni multidisciplinarni tim za zaštitu od nasilja u porodici i Operativni multidisciplinarni tim za zaštitu djece od zlostavljanja i zanemarivanja. Članovi tima su prošli bazičnu edukaciju za rad sa djecom koja su žrtve zlostavljanja. U 2010. godini mjerama zaštite ovog tima obuhvaćeno je 16-oro djece.

Centar za socijalni rad je pružio pomoć Centru za podršku djeci i porodici u implementaciji projekta Unaprijeđenje i primjena alternativnih mjera i sankcija za maloljetnike u sukobu sa zakonom.

Centar za podršku djeci i porodici je osnovan od strane Opštine Bijelo Polje, Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva pravde i UNICEF-a.

Osnivanje Centra je bio strateški cilj u oblasti sektora socijalne zaštite LPA za djecu u Bijelom Polju. Centar za podršku djeci i porodici počeo je sa radom 1. avgusta 2008. godine i predstavlja prvi javni servis u Crnoj Gori za sveobuhvatnu zaštitu i prihvatanje djece koja su žrtve zlostavljanja, zanemarivanja, mučenja i drugih oblika nasilja.

U sklopu Centra je organizovan rad Prihvatne stanice za urgentno zbrinjavanje djece sa nenasilnim roditeljima.

Javna ustanova Centar za podršku djeci i porodici, pruža posebnu pomoć Područnoj jedinici za posredovanje, koja radi u njenim prostorijama. U cilju rasterećenosti sudstva na postupak posredovanja u građanskim sporovima upućena su 142 predmeta dok je u 74 postupka posredovanja u krivičnim sporovima učestvovalo 207 maloljetnika. Najznačajniji uspjeh primjene alternativnih mjera i pružanja „druge šanse“ je to što nije bilo povratnika među maloljetnim delinkventima i što je u tom smislu uspostavljena izuzetna međusektorska saradnja.

Primjenom alternativnih mjera, edukacijom, preventivnim programima i podizanjem nivoa svijesti o sveobuhvatnoj zaštiti maloljetnika u Bijelom Polju je smanjena maloljetnička delinkvencija u 2010. godini za 68,5% u odnosu na predhodni period.

U Centru za podršku djeci i porodici je osmišljen rad prve Prihvatne stanice u Crnoj Gori i kroz projekat „Potraži pomoć riješi problem“, otvoren je prvi SOS telefon. Kroz projekte je organizovana prva Škola za roditelje (unapređenje roditeljskih vještina), prva kampanja protiv nasilja nad djecom, prve medijacije za maloljetnike u sukobu sa zakonom i prvi sajt za djecu Bijelog Polja. Centar je snimio i prvi edukativni dokumentarni film „Osmisli život bez droge“ i implementirao sa Pribojem projekat socijalne zaštite djece iz programa prekogranične saradnje EU.

U Centru za podršku djeci i porodici je instalirano prvo Skrin ogledalo u CG koje uz primjenu tehničkih sredstava omogućava saslušanje maloljetnih lica (visoko traumatizovanih osoba- žrtava nasilja).

Dnevni centar za djecu sa smetnjama u razvoju „Tisa“ okuplja 30 korisnika uzrasta od 3- 27 godina sa umjerenim i teškim stepenom ometenosti u razvoju. Osim smetnji u intelektualnom razvoju, korisnici imaju i teškoće motoričke i senzorne prirode kao i prateće zdravstvene probleme karakteristične za ovu populaciju. Usluge ovog centra su: dnevno zbrinjavanje djece, stalni nadzor i njega, redovna medikamentozna terapija, besplatan prevoz, rehabilitacija, kineziterapija, priprema za inkluzivno obrazovanje, socijalizacija, društvena aktivacija djece i priprema za profesionalno osposobljavanje.

Udruženje roditelja, nevladina organizacija Oaza od osnivanja radi na razvijanju servisa podrške za djecu i mlade sa smetnjama u razvoju. Članovi udruženja su roditelji, njih 80 i 84 djece sa smetnjama u razvoju. Od ukupnog broja 70-oro djece sa različitim smetnjama su starosti do 18 godina. Od osnivanja udruženja do danas djeca u Biblioteci igračaka dobijaju neophodnu podršku stručnjaka. Broj djece koja koriste ove usluge trenutno je 40. Pilotira se projekat ”Asistent u nastavi” kao i „Personalni asistent“. Asistent u nastavi uključen je kao tehnička podrška djetetu sa smetnjama u razvoju uključenom u redovnu nastavu (inkluzivno obrazovanje), dok Personalni asistent pruža podršku djetetu sa težim smetnjama u kući.

Mali je broj servisa podrške za djecu sa smetnjama u razvoju a baze podataka nijesu potpune ni kvalitetne. U zajednici još uvijek postoje predrasude u odnosu na marginalizovane grupe (djeca sa smetnjama u razvoju, romska djeca). Nedostaju edukativni programi koji bi doprinijeli jačanju i osnaživanju djece iz marginalizovanih grupa i smanjili stepen njihove diskriminacije u zajednici. Prosjačenje romske djece još uvijek je nerješiv problem. Podrška roditelja u eliminisanju prosjačenja je mala, a roditelji romske djece needukovani su da bi podsticali socijalizaciju svoje djece kroz razne društvene aktivnosti. Nedovoljan je broj servisa na lokalnom nivou za djecu koja izlaze iz ustanova

socijalne zaštite. Istraživanje je pokazalo da građani nijesu u dovoljnoj mjeri informisani o pravima iz domena socijalne zaštite (materijalna davanja i psihosocijalna podrška). Posebno su ugrožena prava djece sa seoskog područja što prouzrokuje neravnopravan pristup uslugama socijalne zaštite za njih u odnosu na djecu u gradu. Promovisanje dječijih prava u domenu socijalne zaštite su aktivnosti koje se rijetko sprovode. Volonterizam, u smislu prikupljanja pomoći i organizovanja humanitarnih akcija sa ciljem pomoći djeci lošeg materijalnog stanja nije u dovoljnoj mjeri prepoznatljiv, kako na nivou institucija i biznis sektora, tako ni na nivou lokalne zajednice. Među samom djecom nije u dovoljnoj mjeri razvijena svijest o volonterizmu, humanosti i zajedništvu.

Bezbjednost

Imajući u vidu značaj izrade i planskog sprovođenja Lokalnog plana akcije za djecu, u oblasti *Bezbjednost* definisani su ciljevi, aktivnosti i nosioci aktivnosti za period 2012-2016. godine. Ovaj strateški dokument govori o tome šta su predstavnici lokalne zajednice i stručnjaci koji rade sa djecom i zbog djece planirali da urade i Bijelo Polje učine bezbjednom sredinom jednakih šansi za svu djecu u porodici, školi i na ulici.

Pokazatelji govore o velikom broju opasnosti, o negativnim uticajima kojima su izložena djeca u svakodnevnom okruženju, a koji za ishod imaju ogroman uticaj na pravilan razvoj i formiranje zdrave ličnosti kod djece.

U prilog ovoj činjenici govore uporedni podaci Područne jedinice policije Bijelo Polje za 2010. i 2011. godinu, o broju maloljetnih lica koja se javljaju kao počinioci krivičnih djela, broju maloljetnih lica oštećenih izvršenjem krivičnog djela i broju djece povrijeđene u saobraćaju. U 2010. godini registrovana su 22 krivična djela koja su počinili maloljetnici, dok je za isti period 2011. godine registrovano osam krivičnih djela koja su počinila maloljetna lica - svi su muškog pola i starosne dobi od 14-17. godina. Uporedni podaci pokazuju da je maloljetnički kriminalitet u 2011. godini u opadanju.

U 2010. godini registrovano je 29 krivičnih djela gdje su žrtve (oštećeni) 35 maloljetnih lica dok je u 2011. registrovano 18 krivičnih djela u kojima su žrtve 21 maloljetno lice od čega 5 djece. Može se konstatovati da je broj krivičnih djela izvršenih na štetu maloljetnih lica u znatnom opadanju.

U 2010. godini registrovano je šest slučajeva djece povrijeđene u saobraćaju starosti od 7-17 godina. Od ukupnog broja, u četiri slučaja su povrijeđeni pješaci, jedan vozač motocikla i jedan vozač bicikla. U četiri slučaja maloljetnici su zadobili lakše a u dva teške tjelesne povrede. U 2011. godini registrovano je 20 djece povrijeđene u saobraćaju od čega 9 putnika – jedno smrtno stradalo, 8 pješaka, 2 biciklista i 1 motociklista. Upoređujući ove podatke može se zaključiti da je stepen ugroženosti djece u saobraćaju značajno povećan.

Statistički podaci ukazuju na postojanje određenog stepena izloženosti nasilju djece u školi, porodici, na ulici i ugroženosti u saobraćaju, s tim što se uvijek mora računati na „tamnu brojku” tj. slučajeve koji nijesu prijavljeni nadležnim službama i one koji nijesu na vrijeme prepoznati.

U našoj zajednici u manjoj ili većoj mjeri postoje svi oblici neprihvatljivog ponašanja prema djeci. To je izraženo kroz fizičko, psihičko i seksualno zlostavljanje, koje je prisutno u porodici, školi, na ulici ili drugom okruženju gdje borave djeca. U cilju suzbijanja ovih pojava, treba nastaviti sa međusektorskom saradnjom i edukacijom djece i njihovih roditelja, u smislu prepoznavanja problema nasilja i ostvarivanja njihovih prava.

Osim ovih vidova nasilja prisutne su i druge negativne pojave, kao što su narkomanija, alkoholizam, kockanje, prosjačenje, nekontrolisani pristup internet sajtovima neprimjerenih sadržaja, što u velikoj mjeri utiče na pravilan razvoj djece u svakom smislu. Iz tog razloga je potrebno da institucije koje se bave ovom problematikom, u prvom redu tužilaštvo, policija, lokalna zajednica, Centar za socijalni rad, inspeksijske službe i dr. kontinuirano vrše kontrole ugostiteljskih objekata i drugih mjesta gdje se organizuje kockanje i dječje igrice i da u slučaju devijantnih pojava protiv vlasnika sprovode propisane zakonske mjere.

Prosjačenje u ovom trenutku predstavlja veliki problem u našoj opštini i skoro je stoprocentno vezano za djecu romske populacije. Predpostavka je da su na takvo ponašanje podstaknuta od strane svojih roditelja i da se najvjerovatnije u tom slučaju radi o teskoj zloupotrebi djece i njihovoj eksploataciji. Otežavajuća okolnost suzbijanja ove pojave jeste njihova neupućenost da je prosjačenje inkriminisana radnja. Ovaj problem dodatno otežava činjenica da se veliki broj raseljenih lica romske populacije nalazi na području Berana, te da često organizovano dolaze u Bijelo Polje, gdje se bave prosjačenjem i na taj način podstiču domicilne Rome da se bave ovom devijantnom pojavom.

Realizujući ciljeve LPA za 2005-2010 Područna jedinica policije Bijelo Polje je sprovodila aktivnosti na suzbijanju prosjačenja, narkomanije, služenja alkoholnih pića maloljetnim licima, kockanja i dr. kroz akcije (Prosjak, Mladost, Skuter itd). Kontinuirana realizacija istih aktivnosti je planirana i u narednom periodu.

Uzimajući u obzir da postoji odredjen broj djece koja su povrijeđena u saobraćaju neophodno je da u smislu suzbijanja te pojave treba redovno obilježavati pješачke prelaze, postaviti „ležeće policajce“, pojačati kontrole saobraćaja u blizini školskih objekata kao i preduzeti druge mjere i radnje radi bolje zaštite djece.

Kroz evropski projekat „Policajac u zajednici“ podržan od strane OEBS-a i Uprave policije Crne Gore, Područna jedinica policije Bijelo Polje je uspostavila čvrstu saradnju sa lokalnom zajednicom, obrazovnim i socijalnim ustanovama i NVO, gdje je kroz formirane međusektorske timove implementirala značajne projekte za unapredjenje bezbjednosti djece u našoj opštini.

Mediji i kultura

Na području opštine Bijelo Polje program emituju tri radio i jedna tv stanica. To su lokalni javni emiter Radio Bijelo Polje, Komercijalni radio plus, Adriatik radio i televizija Sun. Svi oni imaju veliku moć i uticaj na formiranje mišljenja, stava i stila života. Djeca i mladi ljudi su posebno podložni ovom uticaju, jer se nalaze u periodu života u kom se usvajaju obrasci ponašanja i stiču navike.

Mediji kao sredstvo komunikacije su neizbježni. Oni privlače njihovu pažnju, posebno televizija i internet, namećući im različite stilove života. Savremeni mediji mogu zabaviti, informisati i praviti djeci društvo, takodje mogu imati i negativan uticaj na njihov pravilan rast i razvoj.

U sadržajima kojima su djeca preko medija izložena ne izostaju nasilje, manipulacija, loši uzori i devijantni modeli ponašanja. Sve to može uticati na formiranje pogrešnih moralnih normi i stavova te doprinijeti da djeca postanu opterećena brigom o izgledu, prestižu i težiti usvajanju ideala kojima nedostaju prave vrijednosti.

Na lokalnim medijima nedovoljno je kvalitetnih programskih sadržaja namijenjenih djeci. Skoro da ne postoje obrazovne i zabavno rekreativne emisije za djecu, a termini emitovanja onih rijetkih nijesu prilagođeni raspoloživom vremenu djece. Mali je broj emisija koje obrađuju teme posvećene pravima djece, vaspitanju i obrazovanju, odrastanju, zdravlju i zdravim stilovima života. Nema dovoljno programskih sadržaja namijenjenih djeci sa smetnjama u razvoju, seoskoj djeci i djeci romske populacije. Nedovoljan je broj edukovanih novinara koji bi kroz medijski prostor prezentovali različite teme iz oblasti prava djeteta, što za posljedicu ima česta kršenja dječjih prava, diskriminaciju i oštru kritiku tokom izvještavanja. Novinari, su nedovoljno zainteresovani za teme koje se tiču dječjeg uzrasta.

Uključenost djece u kreiranje programskih sadržaja je zanemarljiva. Nedostaju časopisi za djecu. Od 20 osnovnih i srednjih škola, samo u 3 postoje novinarske sekcije. Sve škole posjeduju informatičke kabinete, ali velikom broju djece je nedostupan internet zbog tehničkih nemogućnosti.

Kultura i pravo na kulturu spadaju u temeljna dječja prava pa je u tom smislu neophodno omogućiti djeci da aktivno učestvuju u kulturnim dešavanjima. U Bijelom Polju djeca koriste usluge Biblioteke, uključena su u rad folklorne, pozorišne i muzičke sekcije koje postoje pri Centru za kulturu. Pored toga većina škola redovno učestvuje na

godišnjim smotrama učenika osnovnih škola koje organizuje Centar iz oblasti likovnog stvaralaštva, recitacije, besjedništva, ritmike, folklor, modernog plesa, horskog pjevanja i dramskog stvaralaštva. Na pomenutim smotrama svake godine nastupi od 800 do 1000 učenika.

Osnovni problem predstavlja nedostatak adekvatnog prostora za uključivanje zainteresovane djece u rad postojećih sekcija, kao i nedostatak dječjeg odjeljenja i čitaonice pri gradskoj biblioteci. Biblioteka zajedno sa pokretnom bibliotekom ima preko 600 članova koji redovno koriste njene usluge. Folklorna sekcija okuplja preko 250 članova mlađih od 18 godina, koji tri puta nedeljno imaju redovne probe kroz formu rada po grupama. Ostale sekcije redovno okupljaju preko 100 članova. Postojeći prostor ne dozvoljava da se aktivnosti šire na ostalu djecu koja iskazuju interesovanje za uključenost u rad ovih sekcija. Pri bjelopoljskom pozorištu postoje Dječja scena i Pozorišna radionica koje godišnje produkuju četiri do pet predstava za djecu.

Ovi sadržaji iz kulture nedovoljno su dostupni djeci iz ruralnih sredina, djeci sa smetnjama u razvoju, romskoj djeci i svim ostalim socijalno ugroženim kategorijama djece.

Sport i slobodno vrijeme

Fizička aktivnost je jedan od najbitnijih faktora zdravlja kod djece i jedna od najvažnijih aktivnosti u razvoju svakog djeteta. Na nivou grada djeca su aktivna kroz sportove: fudbal, košarka, atletika, biciklizam, tenis i drugim sportovima. Preporuka stručnjaka je da bi do puberteta sva djeca trebala da se bave lakim sportskim aktivnostima koje im omogućavaju pravilan fizički razvoj. Smatra se da od dvanaeste godine djeca mogu da počnu da ozbiljno i redovno treniraju sport za koji imaju psihofizičke predispozicije i afinitet. Većina djece zadovoljava svoje potrebe za fizičkom aktivnošću kroz igru i rekreativne aktivnosti, ali je sve veći broj djece koja se rano specijalizuju za određenu vrstu sporta i počinju intenzivno da treniraju radi takmičarskih rezultata. Bez obzira što postoje definisane preporuke u kom uzrastu treba početi sa treninzima zavisno od sportske discipline, većina roditelja nije informisana o tome. Prije nego što dijete počne redovno da vježba neku sportsku disciplinu, ne odvođe ga ljekaru kako bi bili sigurni da odabrani sport odgovara njegovim psihofizičkim predispozicijama. Oprema koju djeca koriste često nije adekvatna.

Djeca nedovoljno treniraju u sportskim sekcijama u školama već uglavnom u klubovima što podrazumijeva materijalne izdatke. Roditelji često nijesu u stanju da obezbijede dalje bavljenje sportom za svoju djecu ma koliko ona bila talentovana.

U Bijelom Polju je sve manje djece uključeno u sportske i rekreativne aktivnosti. Od 7000 učenika sportom kroz sekcije bavi se 544 djece. Način života u kome je sve manje fizičkih aktivnosti utiče na pojavu deformiteta koja se javljaju počev od predškolskog uzrasta. Čak i kada postoje organizovane aktivnosti roditelji i djeca nijesu dovoljno informisani. Malo je klubova koje finansira lokalna samouprava, a u ostalim se plaćaju visoke članarine. To sport čini nedostupnim za djecu iz siromašnih porodica. Nedostaju sportski tereni, a uslovi na postojećim terenima su neodgovarajući jer ih nema dovoljno sa vještačkom travom. Fudbalski teren na gradskom stadionu je u lošem stanju. Zato, kada su u pitanju sportske i rekreativne aktivnosti mlađeg uzrasta ne poklanja im se dovoljno pažnje. Gradska hala služi za odigravanje košarkaških utakmica tako da ne postoji pomoćno fudbalsko igralište gdje bi trenirale i mlađe kategorije.

Školske sale su nedostupne van nastave, zatvorene su ili se izdaju različitim klubovima na korišćenje. Nedostaju kvalitetne sportske sekcije u školama. Nastavnici nijesu u potrebnoj mjeri angažovani u sportskim aktivnostima djece. Škole nedovoljno angažuju djecu kroz takmičenja i kros- takmičenja po uzrastima. Ne postoji opštinsko takmičenje i

sportske manifestacije koje bi motivisale djecu da se više bave sportom. Pojedine gradske škole nemaju sportsku halu. Škole, naročito na seoskom području, nemaju sportske poligone. Nema biciklističkih i trim staza. Nedostaje bazen gdje bi mladi mogli da se bave plivanjem i drugim vodenim sportovima. Takođe je i problem što veliki broj djece ne zna da pliva.

Sportski treneri, nastavnici i djeca, nijesu dovoljno stimulisani adekvatnim nagradama za postignute rezultate. Nedovoljan je broj stručno motivisanih lica koja bi okupila djecu za bavljenje sportom i ako se na Birou za zapošljavanje nalazi 11 nezaposlenih lica sa završenim studijama Fizičke kulture.

Ne postoje organizovane sportske aktivnosti za djecu sa razvojnim teškoćama. Njihovo uključivanje u postojeće aktivnosti je rijetko. Djeca sa smetnjama u razvoju nemaju prilagođene sprave za bavljenje sportskim aktivnostima. Mali je broj romske djece koja su uključena u sportske aktivnosti. Postoji seniorski romski fudbalski klub E Roma, gdje uglavnom igraju omladinci.

Na osnovu nekih istraživanja o tome kako djeca provode svoje slobodno vrijeme došli smo do podatka da na kvalitetnu organizovanost slobodnog vremena u najvećoj mjeri uticu siromaštvo u porodici, moralne vrijednosti, slabljenje vaspitne funkcije u školama kao i sredina u kojoj dijete odrasta. Takođe, istraživanja su pokazala da u Crnoj Gori oko 30% djece nema mogućnost za slobodne aktivnosti dok preostalih 70% nije zadovoljno načinom na koji provodi svoje slobodno vrijeme. Tokom analize najčešće smo nalazili nedostatke: nepostojanje prostora za djecu (dječiji centar), nepostojanje sadržaja za djecu u već postojećim sportskim objektima, stvaranje uslova za povezivanje lokalne uprave, škola, vrtića i sličnih institucija u organizovanju slobodnog vremena za djecu itd.

Ono što u najvećoj mjeri nedostaje jesu sadržaji koje bi djeca mogla samostalno osmisliti kao i kvalifikovani stručnjaci koji bi sve te ideje djece sprovodili u kvalitetan i postojan dječiji sadržaj. Još jedan od naznačenih problema, kod provođenja slobodnog vremena, je dostupnost takvih sadržaja djeci iz ruralnog područja. Problem mladih na selu je nedostupnost sportskih terena i sadržaja. Djeca sa ovog područja su u nepovoljnom položaju jer ne postoji redovnih linija prevoza, pa su prinuđeni da izdvoje određena novčana sredstva za putovanja, ukoliko žele da budu dio sportskih, kulturnih, muzičkih i ostalih sadržaja.

Ekologija

Svaki čovjek ima pravo na čistu i zdravu životnu sredinu. Djeci je ovo temeljno pravo zagantovano u Konvenciji o pravima djeteta.

Opština Bijelo Polje je kroz svoje glavne strateške pravce dala prioritet programima koji su u direktnoj funkciji zaštite životne sredine. Ovo se prije svega odnosi na potrebu izgradnje kolektora sa sistemom za prečišćavanje otpadnih voda, izgradnju centra za preradu i tretman čvrstog otpada i niz drugih aktivnosti od značaja za zaštitu životne sredine. Bez obzira na dosadašnja zalaganja, mnogi programi još uvijek nijesu ostvareni što ide na uštrb obezbjeđivanju zdrave životne sredine za djecu u našoj Opštini.

Na nivou Opštine ne postoji adekvatna baza podataka iz oblasti ekologije. Vodotoci su nedovoljno zaštićeni a gradske plaže devastirane, što direktno ugrožava bezbjednost djece na kupalištima. Ne postoji kanalizaciona mreža sa kolektorima kao ni centralna deponija, pa djeci prijete opasnost od raznih zaraznih bolesti. Najopasniji je bolnički otpad koji se izliva u rijeku Lim – gdje se djeca ljeti kupaju.

Ne postoji kvalitetna selekcija organskog i komunalnog otpada, a neiskorišćenost sekundarnih sirovina je velika. Neadekvatno je skladištenje, odlaganje i recikliranje otpada. Na gradskom i ruralnom području nedostaju kontejneri (selektivni), korpe i sl. Situaciju dodatno otežava nemogućnost saniranja fekalnih i otpadnih voda, čime su ugrožene sve rijeke, posebno Lješnica.

U gradu nedostaju zelene površine. Nema dovoljno parkova kao ni sportsko rekreativnih zona. Ne postoji adekvatan prostor – izletišta gdje bi se djeca okupljala i imala mogućnost druženja, razmjene informacija, iskustava, samoorganizovala se za društveno korisne aktivnosti, volonterizam, ekološke akcije i dr.

U mnogim školama ne funkcionišu ekološke sekcije te je mali broj učenika uključen u takve grupacije. Uključeni su uglavnom učenici užeg gradskog područja (oko 120). Nedovoljan broj djece je obuhvaćen radionicama i edukativnim predavanjima na teme o stanju i zaštiti životne sredine. Nedostaju organizovane zajedničke aktivnosti između školskih ekoloških sekcija i opštinskog Savjeta za zaštitu životne sredine. Nedostaju i nagradna takmičenja ekoloških sekcija: najbolje ostvareni rezultati, najljepše dvorište, broj sadnica, likovni i literarni radovi iz ekologije, najbolja idejna rešenja za otklanjanje ekoloških problema.

Nizak nivo ekološke svijesti kod djece i roditelja imaju za posljedicu nedovoljno ekoloških akcija na nivou grada. Nedostaju dodatna usavršavanja i edukovani pojedinci koji bi pokretali i pratili ekološke aktivnosti.

U današnje vrijeme vrlo je važno djecu odgajati u duhu suživota sa prirodom. Ekologija treba da zauzme važan dio kod roditelja i vaspitača u razvoju djeteta. Postalo je jasno da samo promjenom načina života i usvajanjem ekoloških navika možemo osigurati opstanak budućim generacijama.

Zbog zdravog života djece i generacija koje dolaze, treba dosljedno sprovoditi ekološko vaspitanje u predškolskom uzrastu i nižim razredima osnovne škole. Stil života i životne navike nije lako mijenjati, zato je najbolje djecu od najranije dobi podučavati zdravom ekološkom življenju. Djeca su zainteresovana za prirodu te lako usvajaju nove navike, zato je djetinjstvo razdoblje koje je povoljno za usvajanje pozitivnih navika i ponašanja bitnih za ekologiju.

Poglavlje III

Tabelarni prikaz Lokalnog akcionog plana po oblastima

Obrazovanje

Strateški cilj: 1. Unapređenje predškolskog vaspitanja i obrazovanja djece od rođenja do polaska u osnovnu školu					
<i>Specifični ciljevi:</i>	<i>Aktivnosti:</i>	<i>Nosioci aktivnosti i partnerstva:</i>	<i>Vremenski okvir:</i>	<i>Izvori finansiranja:</i>	<i>Indikatori:</i>
Specifični cilj 1.					
<i>Veći obuhvat djece kvalitetnim predškolskim vaspitanjem i obrazovanjem, posebno djece iz populacije RAE, djece sa posebnim potrebama i djece iz socijalno ugroženih porodica</i>	<p>Proširenje, adaptacija i izgradnja neophodnih prostornih kapaciteta, u skladu sa pedagoškim normama u radu sa djecom (Izgradnja vrtića u centru grada, adaptacija i proširivanje vrtića u Pruškoj, Rasovu itd.)</p> <p>Obezbjedivanje uslova u područnim odjeljenjima vrtića nabavkom didaktičkog materijala, uređivanjem prostorija i otvaranjem novih područnih odjeljenja pri školama.</p> <p>Uvođenje fleksibilnijih modela usluga: specijalizovani i kraći programi, Biblioteke igračaka i knjiga, interaktivne službe pri predškolskim ustanovama, literatura za roditelje, kao i ostali didaktički materijali za razvoj i učenje.</p> <p>Pružanje usluga ranog i predškolskog vaspitanja i obrazovanja djeci u seoskim područjima, gdje nema predškolske ustanove (kroz kućne posjete porodicama i djeci u udaljenim seoskim područjima.</p> <p>Djeci RAE populacije, djeci sa smetnjama i teškoćama u razvoju i u riziku, djeci iz porodica</p>	<p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p> <p>Ministarstva prosvjete i sporta,</p> <p>Uprava vrtića,</p> <p>Opština,</p> <p>NVO.</p>	2012-2016.	<p>Minisatrstva prosvjete i sporta,</p> <p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p> <p>Opština,</p> <p>donatori.</p>	<p>Izgrađeni vrtići, povećan broj djece koja borave u vrtićima.</p> <p>Adekvatno uređene prostorije i obezbijeđen didaktički materijal.</p> <p>Poboljšani uslovi u područnim odjeljenjima vrtića, broj novootvorenih područnih vrtića.</p> <p>Uvedeni fleksibilni modeli usluga.</p> <p>Broj pruženih usluga djeci predškolskog uzrasta.</p> <p>Broj djece koja besplatno borave u vrtiću.</p> <p>Broj i kvalitet usluga koje su pružene djeci u seoskim</p>

	<p>koje žive u siromaštvu, djeci bez roditeljskog staranja, djeci iz udaljenih seoskih područja, obezbijediti besplatan boravak u vrtićima</p> <p>Promovisanje programa i aktivnosti koje se odnose na učenje i razvoj djeteta, uključujući sve aspekte: zdravlje, ishrana, sigurnost, higijena.</p> <p>Davanje instrukcija roditeljima za praćenje razvoja djece, pomagati širenju visokokvalitetnog ranog i predškolskog vaspitanja i obrazovanja i dr.</p>				<p>područjima.</p> <p>Broj individualnih i grupnih razgovora sa roditeljima.</p>
Specifični cilj 2.					
<p><i>Poboljšana interdisciplinarna i održiva saradnja cjelokupnog sistema u cilju unaprjeđenja socijalne inkluzije djece do polaska u školu.</i></p>	<p>Kroz sastanke Aktiva direktora i pedagoga osnažiti saradnju i protok informacija između predškolskih ustanova i osnovnih škola kao i njihove zajedničke aktivnosti.</p> <p>Kroz razne aktivnosti (sastanke, okrugle stolove, radionice) unaprijediti i razviti različite modele saradnje, podrške i uključivanja roditelja u planiranje rada vaspitno – obrazovnih ustanova.</p> <p>Poboljšati baze podataka i evidenciju djece po različitim osnovama; razviti funkcionalne mehanizme za prikupljanje podataka i međusektorsku razmjenu.</p>	<p>Minisatrstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p> <p>Opština,</p> <p>Uprava vrtića,</p> <p>NVO.</p>	2012-2013.	<p>Minisatrstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Opština,</p> <p>donatori.</p>	<p>Broj sastanaka, zapisnici o razmjeni informacija između vrtića i osnovnih škola, bolja saradnja.</p> <p>Poboljšana saradnja sa roditeljima i njihova veća uključenost u rad predškolskih ustanova.</p> <p>Postojanje baze podataka, dobro razvijeni mehanizmi za prikupljanje podataka.</p>
Specifični cilj 3.					
<p><i>Obezbijeđeni uslovi i mogućnost kontnuiranog profesionalnog usavršavanja zaposlenih u</i></p>	<p>Ojačati i proširiti obuke kroz sistem kontinuiranog profesionalnog usavršavanja i napredovanja.</p> <p>Uraditi priručnike i materijale za sve zaposlene.</p> <p>Dodatno obučiti nastavno osoblje za rad sa</p>	<p>Minisatrstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Opština,</p> <p>Uprava vrtića,</p>	2012- 2014.	<p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Zavod za školstvo,</p>	<p>Formirani portfoliji o profesionalnom usavršavanju kod svih vaspitača.</p> <p>Dobro opremljene biblioteke raznim priručnicima i</p>

<i>predškolskim ustanovama</i>	djecom sa smetnjama u razvoju. Pripremiti i dijeliti edukativni materijal za rano učenje roditeljima.	NVO.		Opština donatori.	materijalima. 5-6 obučениh vaspitača za rad sa djecom sa smetnjama u razvoju. Broj i kvalitet sadržaja distribuiranog edukativnog materijala za rano učenje.
Strateški cilj: 2. Poboljšanje uslova i kvaliteta nastave u osnovnim i srednjim školama					
Specifični ciljevi:	Aktivnosti:	Nosioci aktivnosti i partnerstva:	Vremenski okvir:	Izvori finansiranja:	Indikatori:
Specifični cilj 1.					
<i>Ojačani prostorni i tehnički kapaciteti neophodni za izvođenje kvalitetne nastave</i>	Opremanje kabineta: biologije, fizike, hemije i obezbjeđivanje nedostajućih didaktičkih sredstva potrebnih za ove nastavne predmete u svim školama. Obezbjeđivanje neophodnih rekvizita za izvođenje nastave fizičkog vaspitanja u svim školama (lopte, vijače, strujnjače i sl.). Izgradnja fiskulturnih sala i rekonstrukcija postojećih ruiniranih (Marko Miljanov, Pavle Žižić, Miloje Dobrašinović...) Izgradnja škole Dušan Korać.	Ministarstvo prosvjete i sporta, Opština, Uprava škola, NVO.	2012-2016.	Ministarstvo prosvjete i sporta, Zavod za školstvo, Opština donatori.	Broj opremljenih kabineta u školama, veća zainteresovanost za ove predmete od strane učenika. Obezbijeđeni neophodni rekviziti za neometano izvođenje nastave fizičkog vaspitanja. Izgrađene i rekonstruisane fiskulturne sale u gradskim školama, Risto ratković, Pavle Žižić, Miloje Dobrašinović... Izgrađena nova škola Dušan Korać.

Specifični cilj 2.					
<i>Bezbjedan i kvalitetan boravak djece u školama</i>	<p>Nabavka potrebnog inventara u slabo opremljenim školama (stolice, stolovi, ormari, roletne...) u: Marko Miljanov, Dušan Korać, Risto Ratković, zatim u Kanjama, Goduši, Tomaševu...</p> <p>Rekonstrukcija krovova, stolarije, fasada, podova, sanitarnih čvorova u školama: Tomaševo, Marko Miljanov, Njegnjevo, Ravna Rijeka, Goduša, Kanje, Zaton.</p> <p>Obezbijediti usove za otvaranje kuhinja u školama.</p> <p>Omogućiti djeci iz porodica korisnika MOP-a besplatno korištenje kuhinje.</p>	<p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p> <p>Opština,</p> <p>Uprava škole,</p> <p>NVO.</p>	2012-2016.	<p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Zavod za školstvo,</p> <p>Opština,</p> <p>donatori.</p>	<p>Nov i kvalitetan školski inventar.</p> <p>Izmijenjeni krovovi, stolarija, podova i fasade u školama.</p> <p>Broj otvorenih kuhinja.</p> <p>Broj učenika koji koriste usluge kuhinja besplatno.</p>
Specifični cilj 3.					
<i>Savremene i opremljene biblioteke</i>	<p>Ispitati potrebe škola i obezbijediti neophodan broj kompleta lektire po razredima u osnovnim školama od I do IX razreda i u srednjim školama od I do IV razreda.</p> <p>Uvesti internet u bibliotekama.</p> <p>Obezbijediti prostor i potrebnu opremu za čitaonice.</p>	<p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Opština,</p> <p>Uprava škole,</p> <p>NVO.</p>	2012-2013.	<p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Opština,</p> <p>donatori.</p>	<p>Broj obezbijedenih kompleta lektira.</p> <p>Uveden internet u svim školskim bibliotekama.</p> <p>Broj otvorenih čitaonica u školama.</p>

Strateški cilj: 3. Infrastrukturno unapređenje vaspitanja i obrazovanja za svu djecu u osnovnim i srednjim školama					
<i>Specifični ciljevi:</i>	<i>Aktivnosti:</i>	<i>Nosioci aktivnosti i partnerstva:</i>	<i>Vremenski okvir:</i>	<i>Izvori finansiranja:</i>	<i>Indikatori:</i>
Specifični cilj 1.					
<i>Obezbijediti infrastrukturu koja omogućava bolju dostupnost školskim objektima za svu djecu.</i>	<p>Obezbijediti rasvjetu za pješački most u Njegnjevu.</p> <p>Obezbijediti organizovani prevoz đacima pješacima.</p> <p>Umanjiti cijenu karte djeci koja koriste javni prevoz do škole, a djeci u stanju socijalne potrebe obezbijediti besplatan prevoz.</p> <p>Otkloniti arhitektonske barijere u školama za djecu sa smetnjama u razvoju (Izgradnja kosih ravni i rukohvata za djecu sa smetnjama u svim školama).</p>	<p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p> <p>Opština,</p> <p>Uprava škole,</p> <p>Privatni sektor,</p> <p>NVO.</p>	2012-2014.	<p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p> <p>Opština,</p> <p>Privatni sektor – prevoznici, donatori.</p>	<p>Osvijetljen pješački most u Njegnjevu...</p> <p>Obezbijeden prevoz za sve đake pješake (školski kombi ili javni prevoz).</p> <p>Prilagodene karte đacima koji koriste javni prevoz.</p> <p>Izgrađeni rukohvati i kose ravni u svim školama.</p>
Specifični cilj 2.					
<i>Poboljšana dostupnost obrazovanju za svu djecu marginalizovanih grupa i djecu sa smetnjama u razvoju</i>	<p>Obezbijediti uslove da djeca iz socijalno ugroženih porodica pohađaju Školu u prirodi, izlete, ekskurzije, kulturne manifestacije.</p> <p>Kroz akciju »Knjiga za druga«, podršku Ministarstva prosvjete i sporta i postojeći broj kompleta kojim raspolažu biblioteke obezbijediti besplatne udžbenike za svu djecu kojoj je to potrebno bez obzira da li su korisnici MOP-a.</p> <p>Obezbijediti potreban didaktički materijal za djecu sa smetnjama u razvoju (Brajeva azbuka, diktafoni i sl.).</p> <p>Povećati broj asistenata u nastavi kao podršku djeci sa smetnjama u razvoju.</p>	<p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p> <p>Opština,</p> <p>Uprava škola,</p> <p>Centar za podršku djeci i porodici,</p> <p>Udruženje roditelja "Oaza",</p>	2012-2014.	<p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p> <p>Ministarstvo za ljudska i manjinaska prava,</p> <p>Opština,</p>	<p>Obezbijedeni uslovi djeci iz socijalno ugroženih porodica da pohađaju školu u prirodi, ekskurzije i manifestacije.</p> <p>Obezbijedeni udžbenici za svu djecu iz siromašnih porodica. Obezbijeden potreban didaktički materijal za djecu sa smetnjama u razvoju.</p> <p>Broj asistenata po školama, zadovoljstvo djeteta, roditelja i nastavnika podrškom koju dobijaju od asistenata.</p> <p>Obezbijeden Romski asistent u</p>

	<p>Edukovati roditelje i nastavnike za rad sa djecom sa smetnjama u razvoju.</p> <p>Uključivati roditelje u proces rehabilitacije, vaspitanja i obrazovanja.</p> <p>Formirati mobilni tim na nivou grada za pomoć u radu sa djecom sa smetnjama u razvoju.</p>	<p>Dom zdravlja, NVO.</p>		<p>donatori.</p>	<p>školama (Njegnjevo, Risto Ratković...).</p> <p>Broj edukovanih roditelja i nastavnika za rad sa djecom sa smetnjama u razvoju.</p> <p>Uključeni roditelji u proces rehabilitacije, vaspitanja i obrazovanja.</p> <p>Formiran mobilni tim za pomoć u radu sa djecom sa smetnjama u razvoju.</p>
Specifični cilj 3.					
<p><i>Povećan obuhvat romske djece osnovnim i srednjim obrazovanjem</i></p>	<p>Evidentirati romsku djecu.</p> <p>Obezbijediti Romskog asistenta za rad sa djecom u školama koje imaju veći broj romske djece.</p> <p>Organizovati edukativne radionice za roditelje romske djece o značaju obrazovanja za njihovu djecu.</p> <p>Edukacija školske djece i roditelja o pravu romske i druge marginalizovane djece na obrazovanje, međusobno uvažavanje i toleranciju.</p> <p>Uključivanje djece romske nacionalnosti u različite sekcije.</p> <p>Usavršavanje nastavnog osoblja u cilju bolje komunikacije sa romskom djecom i roditeljima.</p> <p>Organizovanje dopunske nastave za romsku djecu.</p> <p>Obezbjeđivanje potrebnih udžbenika za romsku djecu.</p>	<p>Ministarstvo prosvjete i sporta, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Opština, Centar za podršku djeci i porodici, Centar za socijalni rad, Uprava škola, NVO.</p>	<p>2012-2013.</p>	<p>Ministarstvo prosvjete i sporta, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Opština, donatori.</p>	<p>Formirana baza podataka romske djece.</p> <p>Broj održanih radionica, broj roditelja koji su prošli radionice.</p> <p>Broj održanih predavanja u školama i drugim institucijama.</p> <p>Broj romske djece uključene u neke od sekcija.</p> <p>Formirani portfoliji o usavršavanju nastavnika, broj nastavnika koji su prošli obuke prevazilaženje stereotipa i predrasuda .</p> <p>Broj romske djece uključene u dopunsku nastavu.</p> <p>Obezbijeđeni udžbenici svoj</p>

	Pripremanje romske djece za polazak u školu kroz uključivanje u predškolske ustanove.				romskoj djeci. Broj romske djece koja su pohađala predškolske ustanove.
Strateški cilj: 4. Unapređenje i razvoj vannastavnih aktivnosti i neformalnog obrazovanja zasnovanih na potrebama djece					
Specifični ciljevi:	Aktivnosti:	Nosioci aktivnosti i partnerstva:	Vremenski okvir:	Izvori finansiranja:	Indikatori:
Specifični cilj 1.					
<i>Unaprjeđene vannastavnih aktivnosti u školama</i>	<p>Podsticanje i uključivanje što većeg broja djece u sekcije: računarska, matematička, biološka, hemijska, bibliotekarska, novinarska, ekološka sekcija i dr.</p> <p>Organizovanje kvizova i takmičenja na nivou grada po predmetima (matematika, fizika, hemija, biologija, istorija, geografija...).</p> <p>Organizovanje likovnih kolonija, izložbi, tematskih kulturnih manifestacija u cilju promovisanja djela djece i mladih.</p> <p>Obezbjeđivanje potrebnih nastavnih sredstava za rad sekcija.</p>	<p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Opština,</p> <p>Uprava škola,</p> <p>pedagog,</p> <p>NVO.</p>	2012-2014.	<p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Opština,</p> <p>donatori.</p>	<p>Povećan broj učenika uključenih u rad sekcija sa akcentom na: računarsku, matematičku, biološku, hemijsku, bibliotekarsku i novinarsku sekciju.</p> <p>Organizovan kviz znanja jednom ili dva puta tokom školske godine.</p> <p>Broj organizovanih likovnih kolonija, izložbi i sl.</p> <p>Obezbjeđena potrebna nastavna sredstva u svim školama za vannastavne aktivnosti.</p>

Specifični cilj 2.					
<i>Unaprijeđeni programi neformalnog obrazovanja i ojačan društveni aktivizam djece</i>	<p>Radionice na temu zdravi stilovi života prilagođene svim uzrastima.</p> <p>Uvođenje teme rodne ravnopravnosti u osnovnim i srednjim školama.</p> <p>Upoznavanje djece i mladih sa značajem i oblicima volonterizma u cilju jačanja njihovog društvenog aktivizma i blagovremenog uključivanja u život zajednice.</p> <p>Radionice na temu nenasilne komunikacije i nenasilnog rješavanja konflikata.</p>	<p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Opština,</p> <p>Uprava škola,</p> <p>NVO.</p>	2012-2014.	<p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Opština,</p> <p>donatori.</p>	<p>Broj edukativnih predavanja u školama.</p> <p>Broj edukativnih predavanja u školama na temu rodne ravnopravnosti.</p> <p>Broj obučanih volontera i volonterskih akcija.</p> <p>Broj održanih radionica na temu nenasilne komunikacije u školama i broj učenika koji su prošli radionice.</p>
Specifični cilj 3.					
<i>Obezbiježeni uslova za brže napredovanje u učenju nadarenih učenika</i>	<p>Razviti sistem promovisanja i nagrađivanja učenika koji postižu najbolje rezultate u školi iz različitih oblasti.</p> <p>Na nivou škola uraditi ili razraditi već postojeće planove za nadarene učenike koji će obezbijediti mehanizme kontinuiranog praćenja, napredovanja nadarenih učenika i podsticati ih u učenju.</p> <p>Obezbijediti didaktička sredstva nadarenim učenicima prema talentu (kupovina muzičkog instrumenta, platna za crtanje, zbirke iz matematike i sl.).</p>	<p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Opština,</p> <p>Uprava škola,</p> <p>NVO.</p>	2012-2015.	<p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Opština,</p> <p>donatori.</p>	<p>Broj nagrađenih i pohvaljenih učenika.</p> <p>Postojanje razrađenih planova za rad i praćenje nadarenih učenika.</p> <p>Obezbijedena didaktička sredstva nadarenim učenicima.</p>

Strateški cilj: 5. Povećan stepen učešća učenika i roditelja u donošenju odluka i kreiranju sistema obrazovanja u skladu sa potrebama djece

<i>Specifični ciljevi:</i>	<i>Aktivnosti:</i>	<i>Nosioci aktivnosti i partnerstva:</i>	<i>Vremenski okvir:</i>	<i>Izvori finansiranja:</i>	<i>Indikatori:</i>
Specifični cilj 1.					
<i>Povećan broj uključene djece u planiranje i odlučivanje u školama</i>	<p>Aktivirati postojeće i formirati nove učeničke parlamente u osnovnim i srednjim školama.</p> <p>Uraditi plan i program rada parlamenta.</p> <p>Osnovati učenički parlament na nivou Opštine.</p> <p>Obezbijediti obuku za članove/ice učeničkih parlamenata na temu timskog rada i donošenja odluka, javnog zastupanja i lobiranja.</p>	<p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Opština,</p> <p>Uprava škola,</p> <p>NVO.</p>	2012-2013.	<p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Opština,</p> <p>donatori.</p>	<p>Formirani učenički parlamenti u svim školama, aktivnosti parlamenata.</p> <p>Definisani programi i planovi učeničkih parlamenata.</p> <p>Osnovan Učenički parlament na nivou grada, rezultati rada Parlamenta.</p> <p>Obučeni članovi učeničkih parlamenata za timski rad, donošenje odluka i sl.</p>
Specifični cilj 2.					
<i>Veće učešće i uticaj roditelja u procesu planiranja i odlučivanja u obrazovnim ustanovama</i>	<p>Sprovesti informativnu edukativnu kampanju među roditeljima na temu uloga i odgovornosti roditelja u obrazovnom sistemu.</p> <p>Animirati Savjet roditelja da aktivnije učestvuju u planiranju i odlučivanju u školama.</p> <p>Formirati Udruženje roditelja na nivou opštine.</p>	<p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Opština,</p> <p>Centar za podršku djeci i porodici,</p> <p>Uprava škola,</p> <p>NVO.</p>	2012-2013.	<p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Opština,</p> <p>donatori.</p>	<p>Sprovedena informativna medijska kampanja za roditelje.</p> <p>Aktivno učešće savjeta roditelja u planiranju i odlučivanju u školama.</p> <p>Formirano udruženje roditelja na nivou grada.</p>

Strateški cilj: 6. Uspostavljena interdisciplinarna i održiva saradnja u cilju unaprjeđenja položaja djece u obrazovanju

<i>Specifični ciljevi:</i>	<i>Aktivnosti:</i>	<i>Nosioci aktivnosti i partnerstva:</i>	<i>Vremenski okvir:</i>	<i>Izvori finansiranja:</i>	<i>Indikatori:</i>
Specifični cilj 1.					
<i>Uspostavljeni institucionalni mehanizmi saradnje na lokalnom nivou</i>	<p>Godišnjim planom i programom škole planirati saradnju sa institucijama i NVO koje se bave dječjim pravima.</p> <p>Uspostaviti dobru i kvalitetnu saradnju između škola i: Doma zdravlja, MUP-a, Centra za djelatnosti kulture, Centra za podršku djeci i porodici, Kancelarije za prevenciju narkomanije, Kancelarije za mlade.</p> <p>Organizovati sastanke, prezentacije, savjetovanja, okrugle stolove i istraživanja na temu položaja djece.</p> <p>Obezbijediti da stručnjaci iz različitih oblasti posjete škole i drže edukativna predavanja (ljekari, pisci, umjetnici, policajci...).</p>	<p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Opština,</p> <p>Centar za podršku djeci i porodici,</p> <p>Kancelarija za prevenciju narkomanije,</p> <p>Kancelarija za mlade,</p> <p>Dom zdravlja,</p> <p>MUP,</p> <p>Centar za kulturu,</p> <p>Uprava škola,</p> <p>NVO.</p>	2012-2016.	<p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Opština,</p> <p>donatori.</p>	<p>Izrađen plan i program saradnje.</p> <p>Memorandumi o saradnji između institucija koje se bave dječjim pravima.</p> <p>Broj organizovanih sastanaka, prezentacija, sastanaka i slično a na temu: Položaj djece u Bijelom Polju.</p> <p>Broj edukativnih predavanja u školama od strane stručnjaka i uglednih pojedinaca. Broj predavača. Zadovoljstvo učesnika predavanjima.</p>
Specifični cilj 2.					
<i>Obezbijeđen kvalitetan i dobro edukovan nastavni kadar</i>	<p>Organizovati okrugle stolove za nastavnike iz različitih škola u cilju razmjene radnih iskustava – predavanja.</p> <p>Organizovati seminare za nastavnike koji nijesu prošli obuke za rad u reformisanoj školi.</p>	<p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Uprava u školama,</p> <p>Zavod za školstvo CG,</p>	2012-2016.	<p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Opština,</p> <p>donatori.</p>	<p>Broj održanih okruglih skupova, predavanja i sl.</p> <p>Broj nastavnika koji su prošli obuke za rad u školi. Kvalitet obuka i zadovoljstvo učesnika.</p>

Specifični cilj 3.

<i>Unapređena komunikacija nastavnika i učenika, nastavnika i roditelja učenika</i>	<p>Praćenje komunikacije nastavnika i učenika, nastavnika i učeničkih roditelja, kao i uloge roditelja u organizovanju i realizaciji školskog vaspitanja i obrazovanja.</p> <p>Organizovanje edukativnih radionica za: roditelje, učenike i nastavnike u cilju poboljšanja komunikacijskih vještina.</p>	Uprava u školama, Prosvjetno-pedagoška služba.	2012-2016.	Opština, donatori.	<p>Primjeri dobre komunikacije u pisanoj formi.</p> <p>Broj održanih edukativnih radionica.</p>
---	--	---	------------	-----------------------	---

Zdravstvena zaštita

Strateški cilj: 1. Sprječavanje pojave mentalnih bolesti, očuvanje mentalnog zdravlja i stvaranje uslova za potpun i harmoničan razvoj stabilne ličnosti.					
<i>Specifični ciljevi</i>	<i>Aktivnosti</i>	<i>Nosioci aktivnosti i partnerstva</i>	<i>Vremenski okvir:</i>	<i>Izvori finansiranja</i>	<i>Indikatori</i>
Specifični cilj 1.					
<i>Podizanje svijesti roditelja i djece o značaju mentalne higijene za razvoj stabilne ličnosti</i>	Kampanje za roditelje. Predavanja, radionice, debate. Edukativni program kroz Radio i TV emisije.	Ministarstvo zdravlja, Opština, Dom zdravlja, NVO.	2012 – 2016.	Ministarstvo zdravlja, Opština, donatori.	Broj održanih kampanja, radionica, emisija, debata. Broj roditelja koji su prošli edukaciju. Evaluacija aktivnosti.
Specifični cilj 2.					
<i>Poboljšana mentalna higijena djece u porodici</i>	Radionice i predavanja za trudnice.	Ministarstvo zdravlja, Opština, Dom zdravlja, NVO.	2012 – 2013.	Ministarstvo zdravlja, Opština Bijelo Polje, donatori.	Broj održanih radionica, predavanja. Broj roditelja koji su prošli edukaciju.

Specifični cilj 3.					
<i>Poboljšana Mentalna higijena djece u školskoj sredini</i>	<p>Kreativne radionice za unapređenje mentalne higijene djece.</p> <p>Dizajniranje i sprovođenje programa osnaživanja i prilagođavanja na školsku sredinu djece koja nijesu bila obuhvaćena predškolskim obrazovanjem i vaspitanjem.</p>	<p>Ministarstvo prosvjete,</p> <p>Opština,</p> <p>obrazovne ustanove,</p> <p>Dom zdravlja,</p> <p>NVO.</p>	2012-2016.	<p>Ministarstvo zdravlja,</p> <p>Ministarstvo prosvjete,</p> <p>Opština,</p> <p>donatori.</p>	<p>Broj radionica.</p> <p>Broj obuhvaćene djece.</p> <p>Kvalitet programa.</p>
Specifični cilj 4.					
<i>Rano i blagovremeno otkrivanje mladih koji pokazuju neadekvatno ponašanje i mentalne poremećaje</i>	<p>Obuka nastavnog kadra, psihologa, pedagoga i zaposlenih u školama.</p> <p>Kreiranje programa podrške osnaživanja djece u riziku.</p> <p>Formiranje timova podrške na nivou škola.</p>	<p>Ministarstvo prosvjete,</p> <p>Opština,</p> <p>obrazovne ustanove,</p> <p>Dom zdravlja,</p> <p>Centar za podršku djeci i porodici,</p> <p>NVO.</p>	2012-2016.	<p>Ministarstvo zdravlja,</p> <p>Ministarstvo prosvjete,</p> <p>Opština,</p> <p>donatori.</p>	<p>Broj obuka.</p> <p>Broj obuhvaćene nastavnika.</p> <p>Kvalitet programa.</p> <p>Broj formiranih timova.</p>

Strateški cilj: 2. Povećanje nivoa svijesti i usvajanje odgovornog ponašanja i zdravih stilova života djece i roditelja					
<i>Specifični ciljevi:</i>	<i>Aktivnosti:</i>	<i>Nosioci aktivnosti i partnerstva:</i>	<i>Vremenski okvir:</i>	<i>Izvori finansiranja:</i>	<i>Indikatori:</i>
Specifični cilj 1.					
<i>Promocija i očuvanje zdravih načina ishrane</i>	<p>Sprovesti istraživanje o kvalitetu ishrane djece u Bijelom Polju sa akcentom na bebe i djecu predškolskog uzrasta.</p> <p>Štampanje vodiča o pravilnoj ishrani za djecu i roditelje.</p> <p>Edukovati djecu i roditelje o pravilnoj ishrani, posebno beba i djece predškolskog uzrasta.</p> <p>Obezbijediti materijalnu podršku majkama u cilju kvalitetnije ishrane beba tokom prve godine života.</p> <p>Obezbijediti što veći broj radio i TV emisija na lokalnim medijima na temu pravilne ishrane djece.</p> <p>Poboljšanje ishrane u predškolskim ustanovama</p> <p>Štampanje vodiča-uputstava o pravilnoj ishrani za djecu i roditelje.</p> <p>Edukacija djece, roditelja i zdravstvenih radnika o značaju pravilne ishrane, posebno beba i djece u predškolskom izrastu.</p>	<p>Ministarstvo prosvjete,</p> <p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p> <p>Opština,</p> <p>obrazovne ustanove,</p> <p>Dom zdravlja,</p> <p>NVO,</p> <p>Stručnjaci po pozivu.</p>	2012-2016.	<p>Ministarstvo zdravlja,</p> <p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p> <p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Opština,</p> <p>donatori,</p> <p>mediji.</p>	<p>Rezultati istraživanja.</p> <p>Broj i kvalitet sadržaja informativnog materijala.</p> <p>Broj lica obuhvaćenih edukacijama.</p> <p>Kvalitet edukativnih programa.</p> <p>Procenat djece sa poremećajem ishrane.</p> <p>Broj korisnika materijalne podrške.</p> <p>Iznos materijalne podrške.</p> <p>Zadovoljstvo korisnika materijalne podrške.</p> <p>Broj i kvalitet medijskih programa.</p> <p>Procenat djece sa malokrvnošću.</p> <p>Broj štampanih i podijeljenih brošura.</p>

Specifični cilj 2.					
<i>Povećana informisanost djece školskog uzrasta na temu reproduktivnog zdravlja i seksualnosti</i>	<p>Radionice u školama, na temu reproduktivnog zdravlja, seksualnosti Vršnjačka edukacija iz oblasti reproduktivnog zdravlja.</p> <p>Kampanje podizanja svijesti usmjerene ka djeci i njihovim roditeljima.</p> <p>Uvođenje teme reproduktivnog i seksualnog zdravlja u savjetovaništa zdravstvenih institucija.</p> <p>Unapređenje rada u savjetovaništu zdravstvenih ustanova na temu reproduktivnog zdravlja i seksualnosti.</p>	<p>Ministarstvo prosvjete,</p> <p>Ministrastvo zdravlja,</p> <p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p> <p>Opština,</p> <p>obrazovne ustanove,</p> <p>Dom zdravlja,</p> <p>NVO,</p> <p>Stručnjaci po pozivu koji rade sa djecom.</p>	2012-2016.	<p>Ministarstvo zdravlja,</p> <p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p> <p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Opština,</p> <p>donatori.</p>	<p>Broj održanih radionica.</p> <p>Kvalitet edukativnih programa-radionica.</p> <p>Broj i kvalitet realizovanih kampanja.</p> <p>Povećan broj obuhvaćene djece.</p> <p>Broj i kvalitet medijskih programa.</p>
Specifični cilj 3.					
<i>Povećati nivo znanja među djecom o prenosivim polnim bolestima uključujući i HIV/AIDS</i>	<p>Radionice u školama, na temu polno prenosivih bolesti, posljedica rizičnog seksualnog kontakta, stigme i diskriminacije.</p> <p>Edukacije mladih preko Savjetovaništa.</p> <p>Vršnjačka edukacija iz oblasti prevencije Polno prenosiveinfekcije (PPI) i HIV/AIDS.</p> <p>Organizovanje predavanja u školama o PPI.</p> <p>Kampanje podizanja svijeti sa ciljem edukacije, prevencije i eliminisanja stigma I diskriminacije oboljelih od HIV/AIDS.</p> <p>Medijske kampanje namijenjene prevenciji PP bolesti.</p>	<p>Ministrastvo zdravlja,</p> <p>Opština,</p> <p>obrazovne ustanove,</p> <p>Dom zdravlja,</p> <p>Centar za podršku djeci i porodici,</p> <p>Kancelarija za prevenciju narkomanije,</p> <p>mediji,</p> <p>NVO.</p>	2012-2016.	<p>Ministarstvo zdravlja,</p> <p>Opština,</p> <p>donatori.</p>	<p>Broj održanih radionica.</p> <p>Broj djece koja su prošla obuku.</p> <p>Kvalitet edukativnih programa-radionica.</p> <p>Broj i kvalitet realizovanih kampanja.</p> <p>Broj vršnjačkih edukatora.</p> <p>Povećan broj obuhvaćene djece.</p> <p>Broj i kvalitet medijskih programa.</p> <p>Uveden nastavni predmet Zdravi stilovi života.</p> <p>Procenat razbolijevanja od PP bolesti.</p>

Specifični cilj 4.

<i>Povećati nivo svijesti mladih o bolestima zavisnosti</i>	<p>Kampanje protiv puseња i konzumiranja alkohola i narkotičkih sredstava.</p> <p>Vršnjačka edukacija mladih o štetnosti upotrebe psihoaktivnih supstanci.</p> <p>Radionice po školama uz aktivno učešće službenika zdravstva. Edukacije.</p> <p>Programi odvikavanja od pušenja u okviru savjetovališta.</p> <p>Štampanje brošura.</p> <p>Edukacija djece, roditelja, prosvjetnih i zdravstvenih radnika o prevenciji bolesti zavisnosti.</p> <p>Unapređenje rada opštinske kancelarije za prevenciju bolesti zavisnosti.</p> <p>Poštovanje zakona i sankcionisanje prekršilaca. o zabrani pušenja, vožnji pod dejstvom alkohola, točenje pića maloljetnicima, prodaja cigareta maloljetnicima, distribucija droge.</p> <p>Formiranje timova za borbu protiv bolesti zavisnosti.</p> <p>Ažuriranje podataka službi koje se bave ovom problematikom.</p>	<p>Ministrastvo zdravlja,</p> <p>Opština,</p> <p>obrazovne ustanove,</p> <p>Dom zdravlja,</p> <p>Kancelarija za prevenciju narkomanije,</p> <p>Kancelarija za mlade,</p> <p>mediji,</p> <p>NVO,</p> <p>Policija,</p> <p>Centar za socijalni rad,</p> <p>Sportske organizacije.</p>	2012-2016.	<p>Ministarstvo zdravlja,</p> <p>Opština,</p> <p>donatori.</p>	<p>Broj održanih radionica, kampanja i edukativnih skupova.</p> <p>Broj djece koja su prošla obuke.</p> <p>Kvalitet edukativnih programa-radionica.</p> <p>Broj uključenih službenika iz zdravstva.</p> <p>Broj vršnjačkih edukatora.</p> <p>Povećan broj obuhvaćene djece.</p> <p>Djeca uzrasta od 14 do 18 godina koja konzumiraju alkohol (%), koriste duvan (%), koriste psihoaktivne supstance (%).</p> <p>Broj programa.</p> <p>Broj i kvalitet medijskih programa.</p> <p>Izdvajanja iz budžeta Opštine</p> <p>Broj inspeksijskih kontrola.</p> <p>Broj prekršajnih prijava.</p> <p>Baza podataka, formirana u nadležnim ustanovama.</p> <p>Broj trovanja Pas u HP.</p> <p>Broj hospitalizovane djece zbog predoziranja PAS.</p>
---	--	--	------------	--	---

Specifični cilj 5.					
<i>Smanjenje broja maloljetničkih trudnoća i namjernih prekida trudnoća prije navršene 18 godine života</i>	<p>Poštovanje zakonskih propisa o registrowanju maloljetničkih trudnoća kroz pojačan rad zdravstveno-inspekcijskih službi.</p> <p>Unapređenje rada Savjetovaništa za mlade i reproduktivno zdravlje iz oblasti reproduktivnog zdravlja.</p> <p>Povećanje nivoa znanja o reproduktivnom zdravlju i korišćenju kontraceptivnih sredstava putem posebno osmišljenih programa, medijskih kampanja, kroz rad u školama i savjetovaništima za mlade.</p>	Opština, obrazovne ustanove, Dom zdravlja, Centar za podršku djeci i porodici, NVO.	2012-2016.	Ministarstvo zdravlja, Opština, donatori.	<p>Broj maloljetničkih trudnoća.</p> <p>Broj namjernih prekida trudnoća.</p> <p>Broj porođaja za uzrast 15-19 godina.</p> <p>Broj vršnjačkih edukacija.</p> <p>Broj medicinskih programa.</p>
Strateški cilj: 3. Povećanje dostupnosti, broja zdravstvenih servisa i raznovrsnosti zdravstvenih usluga za djecu u lokalnoj zajednici					
<i>Specifični ciljevi</i>	<i>Aktivnosti</i>	<i>Nosioci aktivnosti i partnerstva</i>	<i>Vremenski okvir</i>	<i>Izvori finansiranja</i>	<i>Indikatori</i>
Specifični cilj 1.					
<i>Poboljšana dostupnost i kvalitet usluga savjetovaništa za djecu i adolescente</i>	<p>Informisanje djece putem medija i info materijala o uslugama savjetovaništa u Domu zdravlja (savjetovanište za dobrovoljno i povjerljivo testiranje na HIV i savjetovanište za reproduktivno zdravlje)-savjetovanište za mlade.</p> <p>Informisanje zdravstvenih radnika i nastavnog osoblja putem info materijala o mogućnostima savjetovaništa i upućivanje mladih na njih (štampanje promotivnog materijala, radio i tv emisije, spotovi...).</p> <p>Uvođenje edukativnih programa za djecu i mlade u okviru savjetovaništa.</p> <p>Unaprijediti rad Škole za trudnice kroz kontinuiranu edukaciju u okviru koje će se kroz teorijsku nastavu i psihofizičku terapiju obavljati</p>	<p>Ministrastvo zdravlja,</p> <p>Opština,</p> <p>obrazovne ustanove,</p> <p>Dom zdravlja,</p> <p>Centar za podršku djeci i porodici,</p> <p>Kancelarija za prevenciju narkomanije,</p> <p>Kancelarija za mlade,</p>	2012-2016.	Ministarstvo zdravlja, Opština, donatori.	<p>Broj i kvalitet distribuiranog info materijala.</p> <p>Broj info emisija.</p> <p>Broj medijskih priloga.</p> <p>Broj i kvalitet distribuiranog info materijala.</p> <p>Broj info emisija.</p> <p>Broj medijskih priloga.</p> <p>Kvalitet i broj edukativnih programa-radionica.</p> <p>Broj trudnica koje su prošle edukaciju.</p>

	<p>priprema trudnica za porođaj.</p> <p>Uspostavljanje multisektorske saradnje između zdravstvenih radnika, nastavnika i roditelja i formiranje timova.</p> <p>Obuka zdravstvenih radnika putem seminara i kurseva za pružanje servisnih usluga kroz programe obuhvaćene radom savjetovališta.</p>	<p>mediji,</p> <p>NVO.</p>			<p>Broj formiranih timova.</p> <p>Broj obučeni zdravstvenih radnika.</p> <p>Broj i kvalitet edukacija.</p>
Specifični cilj 2.					
<p><i>Stvoreni uslovi za pomoć i podršku u liječenju, smještaju, rehabilitaciji i resocijalizaciji zavisnika od psihoaktivnih supstanci</i></p>	<p>Razvijanje servisa prilagođenih i dostupnih mladima u okviru institucija i NVO.</p> <p>Klubovi podrške i samopodrške za zavisnike od psihoaktivnih supstanci gdje bi kao članovi i edukatori bili uključeni i bivši zavisnici.</p>	<p>Ministarstvo zdravlja,</p> <p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p> <p>Opština,</p> <p>Dom zdravlja,</p> <p>Centar za podršku djeci i porodici,</p> <p>Kancelarija za prevenciju narkomanije,</p> <p>Kancelarija za mlade,</p> <p>mediji,</p> <p>NVO.</p>	2012-2016.	<p>Ministarstvo zdravlja,</p> <p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p> <p>Opština,</p> <p>donatori.</p>	<p>Broj i kvalitet rada uspostavljenih servisa.</p> <p>Broj i kvalitet programa otvorenih klubova.</p> <p>Broj lica korisnika servisa.</p> <p>Iznos izdvojenih sredstava iz budžeta opštine.</p>
Specifični cilj 3.					
<p><i>Jačanje servisa zdravstvene zaštite i podrške djeci sa smetnjama u razvoju</i></p>	<p>Ažuriranje evidencija sistematskih pregleda u cilju. ranih terapijskih mjera i rehabilitacije.</p> <p>Edukacija i doedukacija kroz sve vidove stručnih usavršavanja zdravstvenih radnika koji rade sa</p>	<p>Ministarstvo zdravlja,</p> <p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p>	2012-2016.	<p>Ministarstvo zdravlja,</p> <p>Ministarstvo rada i socijalnog</p>	<p>Kvalitetna i blagovremeno ažurirana evidencija.</p> <p>Broj i kvalitet programa planiranih edukacija.</p>

	<p>djecom sa smetnjama u razvoju u cilju razvijanja empatijskog odnosa zdravstvenih radnika i pružanja kvalitetnije zdravstvene zaštite.</p> <p>Pojačati mobilnost timova (pedijatar, patronažna sestra) kućnih posjeta za pružanje pomoći za djecu sa smetnjama u razvoju.</p> <p>Obezbjedenje kadra i opreme za stomatološku zaštitu djece sa posebnim potrebama uz eventualnu mobilnost tima.</p>	<p>Opština,</p> <p>Dom zdravlja,</p> <p>Centar za podršku djeci i porodici,</p> <p>Dnevni centar „Tisa”,</p> <p>mediji,</p> <p>NVO.</p>		<p>staranja,</p> <p>Opština,</p> <p>donatori.</p>	<p>Veći broj timova i veći broj obilazaka korisnika.</p> <p>Broj korisnika patronažnih usluga mobilnih timova.</p>
Specifični cilj 4.					
<p><i>Poboljšanje zdravstvenog nadzora i stručne pomoći djeci romske populacije</i></p>	<p>Informisanje i edukacija romske populacije o potrebi upisa novorođene djece u matičnu evidenciju u skladu sa Zakonom. Edukacija romske populacije o potrebi redovnog vakcinisanja putem predavanja i pojačanog informisanja kroz tribine i medijsku promociju.</p> <p>Izrada baze podataka osiguranih romskih porodica koje koriste zdravstvenu zaštitu po polnoj i starosnoj strukturi.</p> <p>Doedukacija zdravstvenih radnika kroz sve vidove stručnih usavršavanja o specifičnim rizicima za zdravlje ove populacije i specifičnim programima zdravstvene zaštite.</p> <p>Uvođenje redovnih posjeta mobilne ambulante romskim naseljima.</p>	<p>Ministrastvo zdravlja,</p> <p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p> <p>Opština Bijelo Polje,</p> <p>Dom zdravlja,</p> <p>mediji,</p> <p>NVO.</p>	2012-2016.	<p>Ministarstvo zdravlja,</p> <p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p> <p>Opština Bijelo Polje,</p> <p>donatori.</p>	<p>Broj i kvalitet tribina.</p> <p>Broj i kvalitet medijskih programa.</p> <p>Broj učesnika na tribinama i predavanjima.</p> <p>Uspostavljena baza podataka.</p> <p>Broj i kvalitet edukativnih programa.</p> <p>Broj zdravstvenih radnika koji su učestvovali u edukaciji.</p> <p>Uspostavljene redovne posjete zdravstvenih radnika romskim naseljima.</p>

Socijalna zaštita

<i>Strateški cilj 1. Poboljšanje dostupnosti sistemu socijalne zaštite za djecu</i>					
<i>Specifični ciljevi</i>	<i>Aktivnosti</i>	<i>Nosioci aktivnosti i partnerstva</i>	<i>Vremenski okvir</i>	<i>Izvori finansiranja</i>	<i>Indikatori</i>
<i>Specifični cilj 1.</i>					
<i>Stvaranje uslova za informisanost djece i roditelja o sistemu socijalne zaštite i mogućnosti korišćenja socijalnih usluga</i>	<p>Kreiranje, štampanje i distribucija informativnog materijala o različitim vidovima socijalnih usluga.</p> <p>Sprovođenje informativne kampanje na lokalnom nivou (radio i tv emisije, štampani materijal) .</p> <p>Koristeći kreativan pristup djecu u školama informisati o njihovim socijalnim pravima i servisima podrške u socijalnim službama.</p> <p>Informisati romsku djecu i djecu sa seoskog područja o mogućim uslugama socijalne zaštite i obezbijediti im podršku u ostvarivanju prava.</p>	<p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p> <p>Centar za socijalni rad ,</p> <p>Opština Bijelo Polje,</p> <p>Centar za podršku djeci i porodici,</p> <p>NVO.</p>	2012-2016.	<p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p> <p>Opština,</p> <p>Centar za socijalni rad,</p> <p>NVO,</p> <p>donatori.</p>	<p>Kreiranje, štampanje i distribuiran materijal o različitim vidovima socijalnih usluga.</p> <p>Broj štampanog i distribuiranog materijala o različitim vidovima socijalnih usluga.</p> <p>Veći nivo obaviještenosti djece o dostupnosti socijalnih usluga.</p> <p>Sprovedena informativna kampanja.</p> <p>Urađene TV emisije, radio emisije, novinski članci i štampani materijal.</p> <p>Povećan nivo zadovoljstva nivoom informisanosti.</p> <p>Broj uključene školske djece.</p> <p>Veći nivo zadovoljstva djece dobijenim informacijama.</p> <p>Broj uključenih škola.</p>

					<p>Informisana romska djeca i djeca sa seoskog područja.</p> <p>Broj organizovanih tribina.</p> <p>Povećan broj romske djece i djece s seoskog područja koja su ostvarila neki od vidova socijalno zaštitinih prava.</p>
Specifični cilj 2.					
<p><i>Utvrđeno stanje i potrebe siromaštvom ugrožene djece u lokalnoj zajednici</i></p>	<p>Sprovođenje desk istraživanja (kvalitativno i kvantitativno) o stopi siromaštva među djecom, među djecom RAE populacije, djecom raseljenih i izbjeglih lica i seoskom djecom.</p> <p>Upoznavanje svih relevantnih institucija na lokalnom nivou o postojećem stanju i potrebama djece u cilju rješavanja problema u skladu sa prepoznatim potrebama (sastanci, okrugli stolovi, seminari).</p>	<p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p> <p>JU Centar za socijalni rad,</p> <p>Opština,</p> <p>Centar za podršku djeci i porodici.</p>	2012-2016.	<p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p> <p>Opština,</p> <p>Centar za socijalni rad,</p> <p>NVO,</p> <p>donatori</p>	<p>Urađen program istraživanja.</p> <p>Sprovedeno istraživanje.</p> <p>Publikovani rezultati istraživanja.</p> <p>Broj održanih sastanaka.</p> <p>Broj okruglih stolova.</p> <p>Broj seminara.</p> <p>Broj obuhvaćenih institucija.</p>
Specifični cilj 3.					
<p><i>Povećan nivo socio-ekonomskog položaja romske djece</i></p>	<p>Formiranje tima za praćenje socio-ekonomskog položaja romske djece.</p> <p>Realizovanje informativno edukativne aktivnosti među romskom populacijom.</p>	<p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p> <p>Ministarstvo za ljudska i manjinska prava,</p> <p>Opština,</p> <p>Centar za socijalni rad,</p> <p>Centar za podršku djeci i porodici.</p> <p>NVO.</p>	2012 – 2013.	<p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p> <p>Ministarstvo za ljudska i manjinska prava,</p> <p>Opština,</p> <p>Centar za socijalni rad,</p> <p>donatori.</p>	<p>Formiran tim.</p> <p>Broj članova tima.</p> <p>Izveštaji tima za praćenje socio-ekonomskog položaja romske djece.</p> <p>Urađeni edukativni programi za romsku populaciju.</p> <p>Broj realizovanih programa za romsku populaciju.</p>

Strateški cilj 2. Kvalitetnije vršenje roditeljske uloge i poboljšanje materijalnih uslova za rast i razvoj djece					
<i>Specifični ciljevi</i>	<i>Aktivnosti</i>	<i>Nosioci aktivnosti i partnerstva</i>	<i>Vremenski okvir</i>	<i>Izvori finansiranja</i>	<i>Indikatori</i>
Specifični cilj 1.					
<i>Obezbijeđena psihosocijalna podrška roditeljima</i>	<p>Razvijanje i sprovođenje programa škole roditeljstva.</p> <p>Formiranje savjetovališta za roditelje pri Centru za socijalni rad.</p> <p>Razvijanje programa osnaživanja samohranih majki.</p>	<p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p> <p>Centar za socijalni rad,</p> <p>Opština,</p> <p>Centar za podršku djeci i porodici,</p> <p>NVO.</p>	2012 – 2016.	<p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p> <p>Opština,</p> <p>Centar za socijalni rad,</p> <p>donatori.</p>	<p>Organizovana škola roditeljstva.</p> <p>Kreiran program za školu roditeljstva.</p> <p>Broj uključenih korisnika.</p> <p>Zadovoljstvo uključenih korisnika ponuđenim sadržajem.</p> <p>Formirano savjetovalište.</p> <p>Formiran tim stručnjaka (psiholog, pedagog, socijalni radnik, defektolog, pravnik).</p> <p>Broj korisnika savjetovališta.</p> <p>Zadovoljstvo korisnika savjetovališta.</p> <p>Broj kreiranih programa.</p> <p>Broj uključenih korisnika.</p>

Specifični cilj 2.

<i>Poboljšan materijalni status siromaštvom ugroženih porodica</i>	<p>Obezbjeđivanje materijalne pomoći djeci školskog I predškolskog uzrasta lošeg imovinskog stanja</p> <p>Organizovanje humanitarne akcije prikupljanja pomoći za djecu lošeg imovinskog stanja.</p> <p>Obezbjeđivanje besplatnog školskog pribora, ljetnjih i zimskih odmora, eskurzija i izleta za siromaštvom ugroženu djecu i djecu sa smetnjama u razvoju.</p> <p>Formiranje fonda za materijalnu podršku siromasnim učenicima.</p>	<p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p> <p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Centar za socijalni rad,</p> <p>Opština Bijelo Polje,</p> <p>Centar za podršku djeci i porodici,</p> <p>NVO.</p>	2012 – 2016.	<p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p> <p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Opština,</p> <p>Centar za socijalni rad,</p> <p>donatori,</p> <p>NVO.</p>	<p>Broj odobrenih materijalnih pomoći.</p> <p>Broj djece obuhvaćene materijalnim pomoćima.</p> <p>Broj organizovanih humanitarnih akcija prikupljanja pomoći.</p> <p>Broj djece obuhvaćene humanitarnim akcijama.</p> <p>Broj obuhvaćenih organizacija-donatora.</p> <p>Broj uključenih volontera.</p> <p>Broj djece korisnika besplatnih udžbenika i školskog pribora.</p> <p>Broj djece korisnika ljetnjeg i zimskog odmora</p> <p>Broj djece učesnika izleta i eskurzija.</p> <p>Broj uključene djece sa smetnjama u razvoju.</p> <p>Zadovoljstvo djece sprovedenim aktivnostima.</p> <p>Formiran Fond za materijalnu podršku učenicima.</p> <p>Broj korisnika fonda.</p> <p>Broj uključenih organizacija i donatora.</p>
--	--	---	--------------	--	--

Strateški cilj: 3. Obezbeđivanje van institucionalne podrške djeci bez roditeljskog staranja

<i>Specifični ciljevi</i>	<i>Aktivnosti</i>	<i>Nosioci aktivnosti i partnerstva</i>	<i>Vremenski okvir</i>	<i>Izvori finansiranja</i>	<i>Indikatori</i>
Specifični cilj 1.					
<i>Uspostavljen program nesrodničkih hraniteljskih porodica</i>	<p>Organizovanje studijskog putovanja za razmjenu znanja i iskustava u programima nesrodničkih hraniteljskih porodica.</p> <p>Dizajniranje programa.</p> <p>Obuka stručnog kadra koji se bavi procjenom i izborom hraniteljskih porodica.</p> <p>Obuka članova nesrodničkih hraniteljskih porodica.</p> <p>Organizovanje medijske kampanje o hraniteljstvu (TV i radio emisije, štampani mediji i propagandni materijal, tribine...)</p>	<p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p> <p>Centar za socijalni rad,</p> <p>Centar za podršku djeci i porodici,</p> <p>Opština,</p> <p>NVO.</p>	2012 – 2016.	<p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p> <p>Centar za socijalni rad,</p> <p>mediji,</p> <p>donatori.</p>	<p>Realizovano studijsko putovanje.</p> <p>Broj stručnih radnika obuhvaćenih putovanjem.</p> <p>Dizajniran program.</p> <p>Broj dizajniranih programa.</p> <p>Kvalitet programa.</p> <p>Broj obučeni stručnjaka.</p> <p>Zadovoljstvo stručnjaka obukom.</p> <p>Sprovedena obuka.</p> <p>Broj uključenih hraniteljskih nasrodničkih porodica.</p> <p>Zadovoljstvo nesrodničkih porodica obukom.</p> <p>Broj TV emisija.</p> <p>Broj radio emisija.</p> <p>Broj objavljenih novinskih članaka.</p> <p>Broj štampanih brošura, lifleta.</p> <p>Broj realizovanih tribina.</p>

Specifični cilj 2.					
<i>Unaprijeđen servis podrške na lokalnom nivou za djecu nakon boravka u ustanovama socijalne zaštite</i>	<p>Obezbjeđivanje tehničkih i prostornih kapaciteta za program „Kuća na pola puta“.</p> <p>Edukacija kadrova za rad u socijalnom servisu „Kuća na pola puta“.</p> <p>Obezbjeđivanje materijalne podrške za djecu nakon izlaska iz ustanova socijalne zaštite.</p> <p>Kreiranje programa podrške za djecu koja izlaze iz ustanove socijalne zaštite.</p>	<p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p> <p>Centar za socijalni rad,</p> <p>Zavod za zapošljavanje CG,</p> <p>Opština,</p> <p>Centar a podršku djeci i porodici,</p> <p>NVO.</p>	2012-2013.	<p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p> <p>Centar za socijalni rad,</p> <p>Opština,</p> <p>donatori.</p>	<p>Obezbijeđen stambeni prostor za „Kuću na pola puta“.</p> <p>Obezbijeđen stručni kadar za rad.</p> <p>Organizovana edukacija.</p> <p>Broj stručnjaka uključenih u edukaciju.</p> <p>Povećan nivo znanja stručnjaka.</p> <p>Broj djece korisnika MOP nakon izlaska iz ustanove socijalne zaštite.</p> <p>Viši nivo zadovoljstva djece korisnika.</p> <p>Broj kreiranih programa podrške za djecu koja izlaze iz ustanove socijalne zaštite.</p> <p>Viši nivo zadovoljstva djece korisnika.</p>
Strateški cilj: 4. Obezbjeđivanje adekvatne brige za djecu sa smetnjama u razvoju					
<i>Specifični ciljevi</i>	<i>Aktivnosti</i>	<i>Nosioci aktivnosti i partnerstva</i>	<i>Vremenski okvir</i>	<i>Izvori finansiranja</i>	<i>Indikatori</i>
Specifični cilj 1.					
<i>Unaprijeđeni postojeći servisi podrške</i>	<p>Unaprijeđivanje rada Dnevnog centra “Tisa” za djecu sa smetnjama u razvoju.</p> <p>Razvijanje servisa personalne asistencije za djecu sa težim smetnjama u razvoju.</p> <p>Nabavka potrebnih pomagala.</p>	<p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p> <p>Opština,</p> <p>Dnevni centar “Tisa”,</p>	2012 – 2016.	<p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p> <p>Opština,</p> <p>Dnevni centar</p>	<p>Poboljšan kvalitet rada Dnevnog centra “Tisa”.</p> <p>Veći nivo zadovoljstva korisnika Dnevnog centra „Tisa”.</p>

	<p>Formiranje baze podataka za djecu sa smetnjama u razvoju.</p> <p>Obezbjeđivanje psihosocijalne podrške roditeljima djece sa teškoćama u razvoju.</p>	NVO.		„Tisa”, donatori.	<p>Broj uključene djece i angažovanih personalnih asistenata.</p> <p>Veći broj korisnika.</p> <p>Nabavljena potrebna pomagala.</p> <p>Broj nabavljenih pomagala.</p> <p>Urađen program izrade baze podataka.</p> <p>Formirana baza podataka.</p> <p>Broj uključenih stručnjaka.</p> <p>Broj kreiranih programa psihosocijalne podrške roditeljima.</p> <p>Broj uključenih roditelja.</p>
Specifični cilj 2.					
<p><i>Stvoreno sigurno i podržavajuće okruženje za djecu sa smetnjama u razvoju</i></p>	<p>Kampanja podizanja svijesti i senzibilizacije lokalne zajednice (tribine, TV emisije, druženje).</p> <p>Izrada promotivnog i edukativnog materijala.</p> <p>Obezbjeđivanje aktivnog učešća djece sa smetnjama u razvoju kroz društveni aktivizam volonterizam.</p>	<p>Opština Bijelo Polje,</p> <p>Centar za socijalni rad,</p> <p>Dnevni centar “Tisa”,</p> <p>mediji,</p> <p>NVO.</p>	2012 – 2016.	<p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p> <p>Opština,</p> <p>Dnevni centar „Tisa”,</p> <p>donatori.</p>	<p>Broj organizovanih tribina.</p> <p>Broj učesnika tribina.</p> <p>Broj realizovanih TV emisija.</p> <p>Broj organizovanih druženja djece sa smetnjama u razvoju i ostale djece iz lokalne zajednice.</p> <p>Broj izrađenog promotivnog materijala.</p> <p>Broj izrađenog edukativnog materijala.</p> <p>Povećana uključenost djece sa smetnjama u razvoju u društveni aktivizam.</p>

Strateški cilj: 5. Unapređenje socijalne zaštite djece kroz pojačano učešće zajednice u pružanju socijalnih usluga

<i>Specifični ciljevi</i>	<i>Aktivnosti</i>	<i>Nosioci aktivnosti i partnerstva</i>	<i>Vremenski okvir</i>	<i>Izvori finansiranja</i>	<i>Indikatori</i>
Specifični cilj 1.					
<p><i>Povećana svijest o neophodnosti filantropije i društveno odgovornog ponašanja na lokalnom nivou</i></p>	<p>Promovisanje filantropije u cilju osnaživanja članova zajednice za davanje novčanih ili drugih sredstava u dobrotvorne svrhe.</p> <p>Organizovanje donatorskih skupova (biznis sektor, građani).</p> <p>Obuka biznis sektora o volonterizmu i društveno odgovornom ponašanju.</p> <p>Stvaranje dugoročne saradnje između poslovnog sektora s jedne strane, onih kojima je pomoć potrebna – krajnjih korisnika, i s druge strane NVO sektora.</p>	<p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p> <p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Opština,</p> <p>Centar za podršku djeci i porodici,</p> <p>obrazovne ustanove,</p> <p>mediji,</p> <p>NVO.</p>	<p>2012-2016.</p>	<p>Opština,</p> <p>donatori,</p> <p>privrednici.</p>	<p>Broj urađenih promotivnih TV emisija.</p> <p>Broj urađenog štampanog promotivnog materijala.</p> <p>Organizovani donatorski skupovi.</p> <p>Broj organizovanih donatorskih skupova.</p> <p>Broj uključenih donatora.</p> <p>Broj uključenih građana.</p> <p>Broj kreiranih obuka.</p> <p>Broj uključenih biznismena.</p> <p>Broj organizovanih sastanaka.</p> <p>Broj uključenih organizacija i NVO.</p>

Specifični cilj 2.

<i>Povećan stepen senzibilisanosti i aktivnog učešća volontera u sistem socijalne zaštite djece u zajednici</i>	<p>Edukacija djece u školama o vrijednostima volonterizma.</p> <p>Formiranje volonterskih sekcija u školama.</p> <p>Edukacija zajednice o potrebi, načinima i značaju uključivanja volonterskog rada u sistem socijalne zaštite.</p> <p>Organizovanje akcija za prikupljanje i distribuciju pomoći socijalno ugroženoj djeci.</p> <p>Osposobljavanje volontera, asistenata za rad sa djecom kojima je potrebna dodatna podrška.</p>	<p>Opština,</p> <p>Centar za podršku djeci i porodici,</p> <p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p> <p>obrazovne ustanove,</p> <p>Crveni krst,</p> <p>mediji,</p> <p>NVO.</p>	2012-2016.	<p>Opština,</p> <p>Centar za socijalni rad,</p> <p>donatori.</p>	<p>Broj edukacija.</p> <p>Broj uključene djece.</p> <p>Formirane sekcije u školama.</p> <p>Broj uključene djece.</p> <p>Broj održanih tribina.</p> <p>Broj realizovanih emisija na lokalnoj TV.</p> <p>Organizovane akcije za prikupljanje pomoći socijalno ugroženoj djeci.</p> <p>Broj organizovanih akcija.</p> <p>Broj djece koja su obuhvaćena akcijama.</p> <p>Broj osposobljenih volontera.</p> <p>Broj uključenih asistenata.</p>
---	---	--	------------	--	---

Bezbjednost

<i>Strateški cilj: 1. Uspostavljanje efikasnog sistema zaštite djece od zlostavljanja, zanemarivanja i porodičnog nasilja</i>					
<i>Specifični ciljevi:</i>	<i>Aktivnosti:</i>	<i>Nosioci aktivnosti i partnerstva:</i>	<i>Vremenski okvir:</i>	<i>Izvori finansiranja:</i>	<i>Indikatori:</i>
Specifični cilj 1.					
<i>Ojačani institucionalni kapaciteti za zaštitu djece od zlostavljanja, zanemarivanja i porodičnog nasilja</i>	<p>Proširivanje smještajnih kapaciteta - izgradnja Centra za podršku djeci i porodici.</p> <p>Povećanje stručnog kadra angažovanog u Centru za podršku djeci i porodici.</p> <p>Edukacija kadra zaposlenog u Centru o metodama rada sa djecom žrtvama svih oblika nasilja i metodama rada sa ženama žrtvama porodičnog nasilja.</p> <p>Registrowanje postojeće besplatne SOS linije za zlostavljanu djecu.</p> <p>Edukacija volontera za rad na SOS liniji za djecu žrtve nasilja.</p>	<p>Opština,</p> <p>Ministarstvo pravde,</p> <p>Ministarstvo unutrašnjih poslova,</p> <p>NVO,</p> <p>Zavod za zapošljavanje,</p> <p>Centar za podršku djeci i porodici.</p>	2012-2016.	<p>Opština,</p> <p>Ministarstvo pravde,</p> <p>Ministarstvo unutrašnjih poslova,</p> <p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p> <p>donatori.</p>	<p>Izgrađena zgrada za Centar.</p> <p>Broj stručnjaka angažovanih u Centru.</p> <p>Broj edukovanih stručnjaka o metodama rada sa djecom žrtvama nasilja i ženama žrtvama porodičnog nasilja.</p> <p>Otvoren SOS telefon.</p> <p>Broj edukovanih volontera za SOS telefon.</p>

Specifični cilj 2.					
<i>Povećan nivo senzibilisanosti zajednice za probleme nasilja nad djecom</i>	<p>Sprovođenje edukativnih kampanja na lokalnom nivou.</p> <p>Edukativne radionice namijenjene djeci i roditeljima u cilju prepoznavanja nasilja i upoznavanja sa mehanizmima zaštite.</p> <p>Edukacija nastavnog kadra za prepoznavanje djece žrtava zlostavljanja i zanemarivanja.</p> <p>Edukacija nastavnika iz predmeta građansko vaspitanje i obrazovanje na temu rodno zasnovanog nasilja.</p>	<p>PJ policije Bijelo Polje,</p> <p>Centar za socijalni rad,</p> <p>Centar za podršku djeci i porodici,</p> <p>mediji,</p> <p>NVO.</p>	2012-2016.	<p>Opština,</p> <p>Ministarstvo prosvjete,</p> <p>donatori.</p>	<p>Sprovedene kampanje.</p> <p>Broj i kvalitet radionica.</p> <p>Broj i kvalitet edukacija za nastavnike, broj učesnika.</p> <p>Broj i kvalitet edukacija nastavnika predmeta građanskog vaspitanja, o rodno zasnovanom nasilju.</p>
Specifični cilj 3.					
<i>Ojačana međuprofesionalna saradnja u oblasti zaštite djece od zlostavljanja, zanemarivanja i porodičnog nasilja</i>	<p>Stvaranje uslova za rad Operativnog multidisciplinarnog tima za zaštitu djece od zlostavljanja i zanemarivanja.</p> <p>Razmjena znanja i iskustava dobre prakse u oblasti nasilja nad djecom i porodičnog nasilja između svih relevantnih institucija na lokalnom nivou.</p> <p>Štampanje i distribucija publikacija o načinima efikasne multisektorske intervencije u zaštiti djece i žena od nasilja.</p>	<p>Opština,</p> <p>Centar za socijalni rad,</p> <p>PJ policije Bijelo Polje,</p> <p>obrazovne ustanove,</p> <p>Zdravstvene ustanove,</p> <p>Centar za podršku djeci i porodici,</p> <p>NVO.</p>	2012-2016.	<p>Opština,</p> <p>Ministarstvo prosvjete,</p> <p>donatori.</p>	<p>Obezbjedeći uslovi za kvalitetan rad tima.</p> <p>Održani sastanci, okrugli stolovi i dr.</p> <p>Broj i kvalitet distribuiranog materijala-publikacije.</p>

Strateški cilj: 2. Podizanje nivoa svijesti djece za stvaranje sigurnog i zdravog društva					
<i>Specifični ciljevi:</i>	<i>Aktivnosti:</i>	<i>Nosioci aktivnosti i partnerstva:</i>	<i>Vremenski okvir:</i>	<i>Izvori finansiranja:</i>	<i>Indikatori:</i>
Specifični cilj 1.					
<i>Razvijene socijalne vještine, razumijevanje i tolerancija u odnosima među djecom</i>	<p>Sprovesti kontinuirane programe nenasilnog rješavanja konflikata za djecu u školama.</p> <p>Sprovoditi kampanje protiv nasilja u školama sa djecom kao ključnim akterima.</p> <p>Sprovoditi edukacije djece o značaju rodne ravnopravnosti kao preduslova nenasilja i tolerancije među polovima.</p> <p>Organizovati kampove, radionice, alternativne akcije iz oblasti ljudskih prava (međunacionalna i vjerska tolerancija), za učenike osmimh razredima i srednjih škola.</p> <p>Sprovesti programe vršnjačke edukacije na temu nenasilne razrade konflikata.</p> <p>Edukacija djece u cilju razvoja socijalnih vještina (odgovornost, tolerancija, poštovanje druge osobe, pravednost, briga za drugoga, komunikativnost, saradnja) bitnih za aktivno učešće u razvoju demokratskog društva.</p>	<p>PJ policije Bijelo Polje,</p> <p>Centar za socijalni rad,</p> <p>Centar za podršku djeci i porodici,</p> <p>obrazovne ustanove,</p> <p>mediji,</p> <p>NVO.</p>	2012-2016.	<p>Opština,</p> <p>Ministarstvo prosvjete,</p> <p>Ministarstvo unutrašnjih poslova,</p> <p>Ministarstvo za ljudska i manjinska prava,</p> <p>donatori.</p>	<p>Broj i kvalitet programa nenasilne komunikacije, broj uključene djece i broj škola.</p> <p>Broj kampanja, broj škola i broj uključene djece u kampanju protiv nasilja.</p> <p>Broj edukacija, broj škola i broj uključene djece o temi rodna ravnopravnost.</p> <p>Broj edukovanih vršnjačkih edukatora.</p> <p>Broj edukacija, broj škola i broj uključene djece u cilju razvijanja socijalnih vještina.</p>
Specifični cilj 2.					
<i>Ojačani kapaciteti kadra za sprovođenje programa koji pomažu djeci da odrastu u osobe koje ne vrše nasilje</i>	<p>Obuka za sprovođenje programa "Škola bez nasilništva".</p> <p>Štampanje priručnika za stručno osoblje za sprovođenje programa „Škole bez nasilništva“.</p>	<p>PJ policije Bijelo Polje,</p> <p>Centar za socijalni rad,</p> <p>Zavod za školstvo,</p> <p>obrazovne ustanove,</p>	2012-2016.	<p>Opština,</p> <p>Ministarstvo prosvjete,</p> <p>Ministarstvo unutrašnjih poslova,</p> <p>Ministarstvo za</p>	<p>Broj obuka i broj učesnika.</p> <p>Broj obuka i broj edukovanog stručnog kadra.</p> <p>Broj i kvalitet priručnika.</p>

		NVO.		ljudska i manjinska prava, donatori.	
Strateški cilj: 3. Osnaživanje preventivnih programa za suzbijanje neprihvatljivog ponašanja djece u riziku					
<i>Specifični ciljevi:</i>	<i>Aktivnosti:</i>	<i>Nosioci aktivnosti i partnerstva:</i>	<i>Vremenski okvir:</i>	<i>Izvori finansiranja:</i>	<i>Indikatori:</i>
Specifični cilj 1.					
<i>Smanjen stepen neprihvatljivog ponašanja kod djece u riziku I poboljšana kvaliteta resocijalizacije djece u sukobu sa zakonom</i>	<p>Dizajnirati programe resocijalizacije djece koja ispoljavaju poremećaje u ponašanju i koja su u sukobu sa zakonom.</p> <p>Edukacija kadrova neophodnih za sprovođenje sveobuhvatnih i kontinuiranih programa.</p> <p>Preventivni rad sa djecom koja ispoljavaju poremećaje u ponašanju i rad sa djecom koja su u sukobu sa zakonom.</p> <p>Edukativne radionice sa djecom u osnovnim i srednjim školama o temeljnim demokratskim vrijednostima važnim za razvoj demokratskih odnosa u društvu.</p>	<p>Opština, PJ policije Bijelo Polje,</p> <p>Centar za socijalni rad,</p> <p>Centar za podršku djeci i porodici,</p> <p>obrazovne ustanove, NVO.</p>	2012 -2016.	<p>Opština, Ministarstvo prosvjete,</p> <p>Ministarstvo unutrašnjih poslova, donatori.</p>	<p>Broj i kvalitet programa za resocijalizacije djece.</p> <p>Broj programa, broj učesnika i kvalitet programa.</p> <p>Broj preventivnih programa (radionice, tribine i dr.), broj uključene djece koja ispoljavaju poremećaje u ponašanju i broj maloljetnika koji su u sukobu sa zakonom.</p> <p>Broj i kvalitet radionica, broj uključene djece na teme razvoj demokratskih odnosa u društvu.</p>

Specifični cilj 2.					
<i>Primjena alternativnih mjera za djecu u sukobu sa zakonom</i>	Edukacija kadrova za sprovođenje alternativnih sankcija. Razvijanje diverzionih modela. Uspostavljanje multidisciplinarnosti u sprovođenje alternativnih mjera za djecu u sukobu sa zakonom.	Državno tužilaštvo, Pravosuđe, Centar za medijaciju, PJ policije Bijelo Polje, Centar za socijalni rad, Centar za podršku djeci i porodici, Opština, obrazovne ustanove.	2012-2016.	Ministarstvo pravde, Opština, donatori.	Broj obuka i broj edukovanog kadra. Uspostavljen diverzioni model. Uspostavljen multidisciplinarni pristup.
Specifični cilj 3.					
<i>Razvijen program medijacije između djece žrtava i počinioca nasilja</i>	Dizajnirati i sprovesti programe vršnjačke edikacije. Edukovati nastavni kadar o školskoj medijaciji.	Opština, Centar za medijaciju, obrazovne ustanove, Centar za socijalni rad, PJ policije Bijelo Polje, Osnovno državno tužilaštvo.	2012-2016.	Opština, Ministarstvo pravde, Ministarstvo prosvjete.	Kvalitet i broj obuka, broj edukovanih vršnjačkih edukatora. Kvalitet i broj obuka, broj edukovanog kadra.

Strateški cilj: 4. Povećan nivo bezbjednosti djece u saobraćaju					
<i>Specifični ciljevi:</i>	<i>Aktivnosti:</i>	<i>Nosioci aktivnosti i partnerstva:</i>	<i>Vremenski okvir:</i>	<i>Izvori finansiranja:</i>	<i>Indikatori:</i>
Specifični cilj 1.					
<i>Preventivne aktivnosti o saobraćajnim nezgodama</i>	Edukacija djece o saobraćajnim propisima. Kampanje i akcije u cilju većeg poštovanja saobraćajnih propisa sa akcentom na bezbjednost školske djece.	Ministarstvo prosvjete, Ministarstvo unutrašnjih poslova, PJ policije Bijelo Polje, Opština, mediji, NVO.	2012-2016.	Ministarstvo prosvjete, Uprava policije, Lokalna uprava.	Broj edukovane djece. Broj i kvalitet kampanja i akcija.
Specifični cilj 2.					
<i>Stvaranje uslova za bezbjednije školsko okruženje za svu djecu</i>	Obilježiti i obezbijediti pješačke prelaze do svih škola. Sprovoditi kontinuirane akcije kontrole i uklonjena vozila sa trotoara. Uspostaviti adekvatnu signalizaciju (vertikalnu i horizontalnu) kao i ograničenje brzine u blizini škola. Pojačati osvjjetljenje u školskim dvorištima. Obezbijediti video nadzor ispred škola.	Ministarstvo prosvjete, Opština, PJ policije Bijelo Polje, .	2012-2013.	MUP, Ministarstvo prosvjete, Opština, Uprava policije, donatori.	Obilježeni pješački prelazi do škola. Realizovane akcije kontrole. Trotoari bez vozila. Adekvatna horizontalna i vertikalna signalizacija u blizini škola. Poštovanje ograničenja brzine. Osvjetljena školska dvorišta. Obezbijedjen video nadzor ispred škola.

Strateški cilj: 5. Unapređenje programa za stvaranje bezbjednog i podržavajućeg okruženja za djecu u zajednici					
<i>Specifični ciljevi:</i>	<i>Aktivnosti:</i>	<i>Nosioci aktivnosti i partnerstva:</i>	<i>Vremenski okvir:</i>	<i>Izvori finansiranja:</i>	<i>Indikatori:</i>
Specifični cilj 1.					
<i>Povećan stepen povjerenja u institucije koje se bave zaštitom djece</i>	<p>Promocija i nastavak projekta „Policajac u zajednici“.</p> <p>Pojačana aktivnost službenika koji rade na liniji rada za suzbijanje maloljetničke delinkvencije (saradnja službenika iz institucija, roditelja i djece preko redovnih kontakata i zajedničkih sastanaka).</p> <p>Organizovanje sastanaka, štampanje propagandnog materijala, prezentacija uloge policajca u zajednici na školskim časovima.</p>	<p>Opština,</p> <p>PJ policije Bijelo Polje,</p> <p>Centar za socijalni rad,</p> <p>Centar za podršku djece i porodici,</p> <p>Kancelarija za prevenciju narkomanije,</p> <p>mediji,</p> <p>NVO.</p>	2012-2016.	<p>Opština,</p> <p>MUP,</p> <p>Uprava policije,</p> <p>Ministarstvo prosvjete,</p> <p>donatori.</p>	<p>Realizovan projekat “Policajac u zajednici”, broj učesnika i medijskih priloga.</p> <p>Uspostavljena saradnja policije, roditelji i škola.</p> <p>Broj sastanaka, broj i kvalitet propagandnog materijala.</p>
Specifični cilj 2.					
<i>Prevenција upotrebe alkohola i cigareta među djecom</i>	<p>Kampanje protiv alkohola i pušenja.</p> <p>Česta inspeksijska kontrola trgovačkih i ugostiteljskih objekata u saradnji sa turističkom inspekcijom.</p> <p>Promocija zakona protiv pušenja.</p> <p>Alternativne akcije (performansi, sportski događaji, radionice po školama).</p>	<p>Opština,</p> <p>PJ policije Bijelo Polje,</p> <p>Centar za podršku djece i porodici,</p> <p>Turistička inspekcija,</p> <p>Sanitarna inspekcija,</p>	2012-2016.	<p>Opština</p> <p>MUP,</p> <p>Uprava policije,</p> <p>Ministarstvo prosvjete,</p> <p>donatori.</p>	<p>Broj i kvalitet kampanja.</p> <p>Broj kontrola i broj izrečenih kazni.</p> <p>Broj i kvalitet promotivnih programa Zakona protiv pušenja.</p> <p>Broj i kvalitet alternativnih akcija (performansi, sportski događaji, radionice po školama).</p>

		Savjetovalište za mlade, Dom zdravlja, Kancelarija za prevenciju narkomanije, NVO.			
Specifični cilj 3.					
<i>Suzbijanje zloupotrebe djece u svrhu prinudnog rada, prosjačenja i kriminalnih djelatnosti</i>	Sprovođenje istraživanja u cilju analize stanja u zajednici. Formiranje mobilnog tima za sprječavanje zloupotrebe djece u svrhu prinudnog rada, prosjačenja i kriminalnih djelatnosti. Edukacija romske djece i porodica.	PJ policije Bijelo Polje, Lokalna uprava, Centar za socijalni rad, Obrazovne ustanove, Centar za podršku djeci i porodici, NVO.	2012-2016.	Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo rada, Uprava policije, donatori.	Rezultati istraživanja. Formiran mobilni tim i rezultati rada mobilnog tima. Broj programa edukacije, broj romske djece i porodica učesnika edukacije.
Specifični cilj 4.					
<i>Sprecavanje trgovine djecom</i>	Edukacija profesionalaca različitih službi o značenju i posljedicama trgovine djecom, kao i o metodama podrške djeci ugroženoj ovim kriminalnim djelom. Edukativne kampanje na lokalnom nivou u cilju prepoznavanja i prijavljivanja ovih djela. Radionice za djecu u osnovnim i srednjim školama.	Opština, PJ Bijelo Polje, obrazovne ustanove, Centar za socijalni rad, Centar za podršku djeci i porodici, NVO.	2012-2016.	Opština, MUP, Kancelarija za prevenciju trgovine ljudima, Ministarstvo pravde, donatori.	Broj i kvalitet edukacija, broj učesnika. Broj i kvalitet kampanja. Broj radionica i broj djece.

Mediji i kultura

Strateški cilj: 1. Stvaranje ambijenta za unapređenje i razvoj medijskog prostora po mjeri djeteta					
<i>Specifični ciljevi:</i>	<i>Aktivnosti:</i>	<i>Nosioci aktivnosti i partnerstva:</i>	<i>Vremenski okvir:</i>	<i>Izvori finansiranja:</i>	<i>Indikatori:</i>
Specifični cilj 1.					
<i>Ojačani ljudski kapaciteti lokalnih medija za dizajniranje i realizaciju programa u skladu sa potrebama djece</i>	Edukacije novinara za profesionalnije izvještavanje o djeci. Uključivanje većeg broja novinara u teme najmlađih i izvještavanje o njima.	Ministarstvo kulture, Opština, Javni servis, privatni mediji, NVO.	2012-2016.	Ministarstvo kulture, Opština, Javni servis, privatni mediji, donatori.	Poboljšan kvalitet izvještavanja (profesionalan pristup) o djeci. Zainteresovanost za teme koje se tiču djece.
Specifični cilj 2.					
<i>Poboljšana zastupljenost programa za djecu na lokalnim medijima</i>	Osmisliti programe obrazovanja mladih u oblasti kulturnog i prirodnog nasljeđa i kulturnog identiteta. Dizajnirati i emitovati programe za djecu na temu dječjih prava, vaspitavanja, obrazovanja, odrastanja, zdravlja, zdravih stilova života. Pratiti rad i dostignuća djece u slobodnom vremenu putem medija. Sprovesti istraživanja o sadržaju, kvalitetu programa, potrebama i stavovima djece.	Ministarstvo kulture, Opština, Radio Bijelo Polje, privatni mediji, NVO.	2012-2016.	Ministarstvo kulture, Radio Bijelo Polje, privatni mediji, donatori.	Broj i kvalitet programa. Medijska pokrivenost programa, kvalitet, broj nagrađenih. Broj emisija edukativnog karaktera za djecu. Rezultati o slobodnom vremenu djece, medijski prostor posvećen temi. Rezultati istraživanja.

Specifični cilj 3.					
<i>Povećana uključenost djece u kreiranje i emitovanje medijskih sadržaja</i>	<p>Uspostaviti saradnju lokalnih medija sa školama, savjetima roditelja i učeničkim parlamentima.</p> <p>Obezbijediti podršku školskim novinarskim sekcijama i novinarskim školama za talentovanu djecu.</p> <p>Pokrenuti časopise za djecu na nivou škola i lokalnom nivou.</p> <p>Dizajnirati i emitovati zabavno rekreativne emisije sa djecom kao ključnim akterima, sa posebnim akcentom na seosku djecu, djecu sa teškoćama u razvoju i djecu romske populacije.</p>	<p>Opština,</p> <p>Radio Bijelo Polje,</p> <p>obrazovne ustanove,</p> <p>privatni mediji,</p> <p>NVO.</p>	2012-2016.	<p>Ministarstvo kulture,</p> <p>Radio Bijelo Polje,</p> <p>privatni mediji,</p> <p>donatori.</p>	<p>Uspostavljena saradnja (memorandumi, sporazumi, itd.).</p> <p>Broj i kvalitet rada školskih sekcija.</p> <p>Broj i kvalitet časopisa.</p> <p>Broj programa, kvalitet programa, uključenost djece koja imaju manju mogućnost uključivanja u kreiranje i dizajniranje emisija.</p>
Strateški cilj: 2. Učiniti programe kulture dostupne djeci					
<i>Specifični ciljevi:</i>	<i>Aktivnosti:</i>	<i>Nosioci aktivnosti i partnerstva:</i>	<i>Vremenski okvir:</i>	<i>Izvori finansiranja:</i>	<i>Indikatori:</i>
Specifični cilj 1.					
<i>Omogućeni uslove za sprovođenje kulturnih programskih sadržaja djece u slobodnom vremenu</i>	<p>Otvaranje dječjeg odjeljenja i čitaonice pri gradskoj biblioteci.</p> <p>Opremiti školske prostore namijenjene kulturnim sadržajima za djecu.</p> <p>Obezbijediti korištenje prostorija (iznajmljivanjem, adaptacijama, dogradnjom, gradnjom novih prostorija).</p> <p>Osposobiti otvorene prostore (uređenjem zelenih površina, gradnjom i opremanjem dječjih igrališta, izletišta i ostalih rekreacijskih prostora).</p>	<p>Ministarstvo kulture,</p> <p>Opština,</p> <p>Centar za kulturu,</p> <p>Radio Bijelo Polje,</p> <p>Kancelarija za mlade,</p> <p>obrazovne ustanove,</p> <p>NVO.</p>	2012-2016.	<p>Ministarstvo kulture,</p> <p>Opština,</p> <p>Centar za kulturu,</p> <p>donatori.</p>	<p>Otvoreno dječje odjeljenje i čitaonica pri gradskoj biblioteci.</p> <p>Opremljeni školski prostori za kulturne sadržaje.</p> <p>Broj adekvatno opremljenih prostorija za kulturna dešavanja.</p> <p>Osposobljeni prostori u prirodi za kulturna dešavanja.</p>

Specifični cilj 2.					
<i>Veći stepen kreativnosti i učestvovanja djece u kulturi</i>	<p>Sprovođenje ankete o dostupnosti kulturne ponude.</p> <p>Osmišljavati i organizovati radionice u institucijama kulture (izrada kvalitetnog plana i programa).</p> <p>Osigurati dovoljan broj stručnih i kreativnih voditelja radionica.</p> <p>Obezbijediti edukaciju djece o njihovom kulturnom identitetu kroz njegovanje kulturnih različitostirazličitosti i potrebi njihovog očuvanja.</p> <p>Organizovati kulturne sadržaje dostupne djeci, iz oblasti kulture, likovne, muzičke, dramske umjetnosti uz potpunu uključenost djece, posebno djece iz marginalizovanih grupa.</p>	<p>Ministarstvo kulture,</p> <p>Opština,</p> <p>Radio Bijelo Polje,</p> <p>Centar za kulturu</p> <p>obrazovne ustanove,</p> <p>privatni mediji,</p> <p>NVO.</p>	2012-2016.	<p>Ministarstvo kulture,</p> <p>Opština,</p> <p>Radio Bijelo Polje,</p> <p>Centar za kulturu,</p> <p>privatni mediji,</p> <p>donatori.</p>	<p>Dostupnost kulturne ponude.</p> <p>Inicijativa povezivanja.</p> <p>Broj i kvalitet radionica u školama.</p> <p>Broj stručnih i kreativnih voditelja radionica.</p> <p>Broj i kvalitet edukativnih programa treninga, obuka, kampova, broj uključene djece.</p> <p>Broj kulturnih sadržaja.</p> <p>Broj uključene djece.</p>
Specifični cilj 3.					
<i>Poboljšana dostupnost kulturnih sadržaja djeci sa seoskog područja i marginalizovanih grupa</i>	<p>Obezbijediti besplatne posjete pozorištu, bioskopu i drugim kulturnim događajima za siromaštvom ugroženu djecu, posebno djecu sa seoskog područja.</p> <p>Obezbijediti veću posjećenost djece događajima koji se realizuju u Centru za djelatnosti kulture.</p> <p>Organizovati prikazivanje pozorišnih i filmskih projekcija u seoskom području.</p>	<p>Ministarstvo kulture,</p> <p>Opština,</p> <p>Radio Bijelo Polje,</p> <p>obrazovne ustanove,</p> <p>Centar za kulturu,</p> <p>privatni mediji,</p> <p>NVO.</p>	2012-2016.	<p>Ministarstvo kulture,</p> <p>Ministarstvo za ljudska i manjinska prava,</p> <p>Opština,</p> <p>privatni mediji,</p> <p>donatori.</p>	<p>Broj djece ugrožene siromaštvom i djece seoskog područja – besplatne posjete.</p> <p>Broj djece koja pohađaju kulturna dešavanja.</p> <p>Broj filmskih projekcija u seoskim područjima.</p>

Sport i slobodno vrijeme

Strateški cilj: 1. Unapređenje uslova i programa za sportske i rekreativne aktivnosti za djecu u gradskim i prigradskim naseljima u Bijelom Polju					
<i>Specifični ciljevi:</i>	<i>Aktivnosti:</i>	<i>Nosioci aktivnosti i partnerstva:</i>	<i>Vremenski okvir:</i>	<i>Izvori finansiranja:</i>	<i>Indikatori:</i>
Specifični cilj 1.					
<i>Poboljšana saradnja između zainteresovanih institucija/organizacija, sportskih klubova, NVO i JU iz oblasti sporta na nivou Opštine</i>	<p>Utvrđiti listu registrovanih klubova, organizacija i institucija koje se bave razvojem sporta i rekreacije u Opštini.</p> <p>Organizovati sastanke i okrugle stolove (minimum 2 puta godišnje) predstavnika institucija/organizacija iz oblasti kulture i sporta.</p> <p>Izraditi akcioni plan za razvoj sporta i rekreacije za djecu.</p>	<p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Opština,</p> <p>Javna ustanova za sport i rekreaciju,</p> <p>Sportski klubovi,</p> <p>privatne sportske škole,</p> <p>NVO.</p>	2012-2015.	<p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Opština,</p> <p>donatori.</p>	<p>Urađena baza podataka.</p> <p>Broj sastanaka, broj okruglih stolova, broj učesnika.</p> <p>Izrađen Akcioni plan za razvoj sporta i rekreacije.</p>
Specifični cilj 2.					
<i>Poboljšani sportski infrastrukturni uslovi za aktivnije i masovnije bavljenje sportom</i>	<p>Rekonstruisati fudbalski teren na gradskom stadionu i učiniti ga dostupnim djeci.</p> <p>U školama, naročito na seoskom području, izgraditi sportske poligone.</p> <p>Urediti biciklističke staze, gdje god je to moguće.</p> <p>Izgraditi gradski bazen.</p> <p>Izgraditi sportsko rekreativnu zonu - trim stazu.</p>	<p>Fudbalski savez Crne Gore,</p> <p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Opština,</p> <p>Javna ustanova za sport i rekreaciju,</p> <p>Sportski klubovi,</p> <p>privatne sportske škole,</p> <p>NVO.</p>	2012-2015.	<p>Fudbalski savez Crne Gore,</p> <p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Opština,</p> <p>donatori.</p>	<p>Rekonstruisan fudbalski teren na gradskom stadionu.</p> <p>Izgrađeni sportski poligoni u seoskim školama.</p> <p>Uređena biciklistička staza.</p> <p>Izgrađen gradski bazen.</p> <p>Izgrađena sportsko rekreativna zona-trim staza.</p>

Specifični cilj 3.					
<i>Poboljšanje kvalitete i dostupnosti sportskih sekcija u školama</i>	<p>Postojeće školske sale učiniti dostupnim djeci i van nastave.</p> <p>Organizovati rad većeg broja sportskih sekcija u školama i obezbijediti im potrebne rekvizite.</p> <p>Uključiti veći broj romske djece u sportske aktivnosti.</p> <p>Obezbijediti sportsku opremu prilagođenu djeci sa smetnjama u razvoju.</p> <p>Formiranje rukometnih sekcija u školama.</p>	<p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Opština,</p> <p>Javna ustanova za sport i rekreaciju, obrazovne ustanove, sportski klubovi,</p> <p>privatne sportske škole,</p> <p>NVO.</p>	2012-2015.	<p>Fudbalski savez Crne Gore,</p> <p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Opština,</p> <p>donatori.</p>	<p>Omogućena dostupnost školskih sala djeci i van nastave.</p> <p>Povećan broj sportskih sekcija u školama.</p> <p>Obezbijedjeni potrebni rekviziti za izvođenje rekreativne nastave.</p> <p>Broj romske djece uključene u sportske aktivnosti.</p> <p>Zadovoljstvo romske djece kroz uključenost u sportske aktivnosti.</p> <p>Obezbijedjena sportska oprema djeci sa smetnjama u razvoju.</p>
Strateški cilj: 2. Uključivanje većeg broja djece u sportske aktivnosti					
<i>Specifični ciljevi:</i>	<i>Aktivnosti:</i>	<i>Nosioci aktivnosti i partnerstva:</i>	<i>Vremenski okvir:</i>	<i>Izvori finansiranja:</i>	<i>Indikatori:</i>
Specifični cilj 1.					
<i>Veći nivo razumijevanja roditelja i djece o značaju i potrebi bavljenja sportom</i>	<p>Izrada informativnog materijala za roditelje na teme iz oblasti sporta (kako odabrati sportsku disciplinu za djecu u odnosu na uzrast, preporuke ljekara, kako zaštititi dijete od povreda i sl.).</p> <p>Promocija sporta kao bitnog faktora u razvoju svakog djeteta.</p> <p>Izrada informativnog materijala za djecu o vrstama i mogućnostima uključivanja u</p>	<p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Ministarstvo zdravlja,</p> <p>Opština,</p> <p>Dom zdravlja,</p> <p>obrazovne ustanove,</p> <p>Javna ustanova za sport i rekreaciju,</p> <p>Sportski klubovi,</p>	2012-2015.	<p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Opština,</p> <p>Ministarstvo zdravlja,</p> <p>donatori.</p>	<p>Broj i kvalitet informativnog materijala za roditelje.</p> <p>Broj medijskih programa.</p> <p>Broj i kvalitet info materijala za djecu.</p>

	sportske aktivnosti.	mediji, privatne sportske škole, NVO.			
Specifični cilj 2.					
<i>Povećan broj, raznovrsnost i dostupnost sportskih i rekreativnih aktivnosti za svu djecu</i>	<p>Organizovanje školskih sportskih takmičenja masovnog karaktera.</p> <p>Organizovati gostovanja poznatih sportista i druženja djece sa njima.</p> <p>Omogućiti učenicima tokom osnovnog školovanja da nauče plivati.</p> <p>Organizovanje opštinskih sportskih manifestacija koje bi okupile veliki broj djece kako iz gradskog tako i iz prigradskog i seoskog područja.</p> <p>Organizovati sportske aktivnosti za djecu sa smetnjama u razvoju.</p> <p>Organizovati veći broj rekreativnih aktivnosti za djecu (izleti, časovi u prirodi i sl.).</p>	<p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Opština,</p> <p>obrazovne ustanove,</p> <p>Javna ustanova za sport i rekreaciju,</p> <p>Kancelarija za mlade,</p> <p>Centar za podršku djeci i porodici,</p> <p>Sportski klubovi,</p> <p>privatne sportske škole,</p> <p>NVO.</p>	2012-2015.	<p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Opština,</p> <p>Mediji,</p> <p>donatori.</p>	<p>Broj organizovanih školskih takmičenja.</p> <p>Broj učesnika.</p> <p>Gostovanja poznatih sportista.</p> <p>Organizovati gostovanja poznatih sportista i druženja djece sa njima.</p> <p>Broj manifestacija.</p> <p>Broj djece učesnika manifestacija.</p> <p>Broj sportskih aktivnosti za djecu sa smetnjama u razvoju.</p>
Specifični cilj 3.					
<i>Obezbijedena adekvatna podrška talentovanoj djeci</i>	<p>Djeci obezbijediti adekvatne nagrade za osvojene rezultate.</p> <p>Obezbijediti dovoljan broj donatora i sponzora za dječije sportske aktivnosti.</p> <p>Formirati fond za podršku talentovanoj djeci.</p>	<p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Opština,</p> <p>Javna ustanova za sport i rekreaciju,</p> <p>Sportski klubovi,</p> <p>privatne sportske škole,</p> <p>NVO.</p>	2012-2015.	<p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Opština,</p> <p>Mediji,</p> <p>donatori.</p>	<p>Broj nagrada.</p> <p>Broj donatora i sponzora.</p> <p>Formiran fond.</p>

Specifični cilj 4.					
<i>Obezbijedena adekvatna podrška djeci iz marginalizovanih grupa</i>	Djeci iz siromašnih kategorija, romskoj i seoskoj djeci, obezbijediti adekvatnu sportsku opremu. Obezbijediti dovoljan broj donatora i sponzora za dječije sportske aktivnosti djece iz marginalizovanih grupa.	Ministarstvo prosvjete i sporta, Opština, Javna ustanova za sport i rekreaciju, Sportski klubovi, privatne sportske škole, NVO.	2012-2015.	Ministarstvo prosvjete i sporta, Opština, Mediji, donatori.	Broj djece kojima je obezbijedena sportska oprema. Broj donatora i sponzora.
Strateški cilj:3. Uspostavljanje institucionalne podrške za kvalitetno provedeno slobodno vrijeme					
<i>Specifični ciljevi:</i>	<i>Aktivnosti:</i>	<i>Nosioci aktivnosti i partnerstva:</i>	<i>Vremenski okvir:</i>	<i>Izvori finansiranja:</i>	<i>Indikatori:</i>
Specifični cilj 1.					
<i>Uspostavljen Klub za slobodne aktivnosti pri</i>	Otvaranje i organizovanje rada Kluba za slobodno vrijeme.	Ministarstvo kulture, Ministarstvo prosvjete i sporta, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Opština, Centar za podršku djeci i porodici, Mediji, NVO.	2012-2016.	Ministarstvo kulture, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Opština, privatni sektor, donatori.	Otvoren Klub.

Specifični cilj 2.

<i>Stvoriti uslove za kvalitetno organizovanje slobodnog vremena</i>	Opremanje Kluba – inventar. Edukovanje stručnog kadra za rad sa djecom. Organizovanje različitih vrsta sadržaja u okviru Kluba. Edukovanje djece korisnika sadržaja Kluba. Medijska promocija rada Kluba. Organizovanje kampova za djecu. Izrada i distribucija promotivnog materijala o radu i sadržajima Kluba.	Ministarstvo za kulturu, Ministarstvo prosvjete i sporta, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Opština, Centar za podršku djeci i porodici, NVO, Javne ustanove koje brinu o djeci, Kancelarija za mlade, mediji.	2012-2016.	Ministarstvo za kulturu, Ministarstvo prosvjete i sporta, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Opština, privatni sektor, donatori.	Adekvatno prostorno i tehnički opremljen Klub. Broj i kvalitet edukativnih program i broj učesnika. Broj djece uključene u aktivnost i rad Kluba, zadovoljstvo uključene djece. Broj i kvalitet edukativnih programa za djecu. Broj medijskih priloga o aktivnostima Kluba. Broj organizovanih kampova za djecu, sadržaji u kampovima. Broj i kvalitet sadržaja informativnog materijala.
--	---	--	------------	---	---

Strateški cilj 4: Povezivanje lokalne uprave, škola i drugih institucija u struktuiranju slobodnog vremena					
<i>Specifični ciljevi:</i>	<i>Aktivnosti:</i>	<i>Nosioci aktivnosti i partnerstva:</i>	<i>Vremenski okvir:</i>	<i>Izvori finansiranja:</i>	<i>Indikatori:</i>
Specifični cilj 1.					
<i>Podsticati kreiranje programa slobodnih aktivnosti u skladu sa potrebama djece iz zajednice</i>	<p>Sprovođenje istraživanja o vanškolskim sadržajima i provođenju slobodnog vremena.</p> <p>Organizovanje kulturnih, sportskih takmičenja za djecu.</p> <p>Organizovanje redovnih sastanaka institucija, Opštine Bijelo Polje, Centra za podršku djeci i porodici, Kluba, NVO i djece.</p>	<p>Opština Bijelo Polje, obrazovne ustanove,</p> <p>Centar za sport i rekreaciju,</p> <p>Centar za podršku djeci i porodici,</p> <p>NVO,</p> <p>Javne ustanove koje brinu o djeci,</p> <p>mediji.</p>	2012-2016.	<p>Ministarstvo za kulturu,</p> <p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p> <p>Opština,</p> <p>privatni sektor,</p> <p>donatori.</p>	<p>Rezultati istraživanja.</p> <p>Broj kulturnih i sportskih programa za djecu.</p> <p>Broj sastanaka i kvalitet zajedničkih akcija iz različitih sektora uključuenih u stvaranje uslova za kvalitetno provođenje slobodnog vremena djece.</p>
Specifični cilj 2.					
<i>Stvariti ambijent jednakih mogućnosti i dostupnosti sadržaja za svu djecu</i>	<p>Organizovanje istraživanja među djecom o vrstama željenih programa i aktivnosti.</p> <p>Organizovanje sadržaja u seoskim školama ili mjesnim zajednicama prema dobijenim rezultatima istraživanja.</p>	<p>Opština Bijelo Polje,</p> <p>Centar za podršku djeci i porodici,</p> <p>Javne ustanove koje brinu o djeci,</p> <p>mediji,</p> <p>NVO.</p>	2012-2016.	<p>Ministarstvo za kulturu,</p> <p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja,</p> <p>Opština,</p> <p>privatni sektor,</p> <p>donatori.</p>	<p>Rezultati istraživanja.</p> <p>Povećan broj sadržaja programa za djecu sa ruralnog područja.</p>

Ekologija

Strateški cilj: 1. Očuvanja i zaštite životne sredine u Bijelom Polju					
<i>Specifični ciljevi:</i>	<i>Aktivnosti:</i>	<i>Nosioci aktivnosti i partnerstva:</i>	<i>Vremenski okvir:</i>	<i>Izvori finansiranja:</i>	<i>Indikatori:</i>
Specifični cilj 1.					
<i>Poboljšana aktivnost lokalne samouprave u procesu zaštite i očuvanja životne sredine</i>	Izrada lokalnog ekološkog akcionog plana (LEAP) u timu sa stručnjacima, predstavnicima ekoloških i NVO, djecom i mladima.	Ministarstvo za zaštitu životne sredine, Opština, obrazovne ustanove, NVO	2012-2015.	Ministarstvo za zaštitu životne sredine, Opština, donatori.	Izrađen LEAP.
Specifični cilj 2.					
<i>Očuvanje prirodnih resursa i povećanje broja zelenih površina</i>	Uredjivanje rijecnih obala, parkova i šuma. Uređenje školskih dvorišta (zasađivanje sadnica, formiranje cvijetnjaka i sl). Saniranje gradskih plaža. Pošumljavanje goleti. Povećati aktivnosti na zaštiti voda od komunalnog i organskog zagađenja. Organizovanje takmičarskih akcija (najbolje uređeno dvorište, bašta, terasa, ograda i sl).	Ministarstvo za zaštitu životne sredine, Opština, JKP Lim, obrazovne ustanove, NVO.	2012-2015.	Ministarstvo za zaštitu životne sredine, Opština, donatori.	Uređene riječne obale, parkovi i šume. Broj uređenih školskih zelenih površina. Broj uređenih gradskih plaža. Površina pošumljenih goleti. Izgrađeni kolektori. Broj akcija i broj nagrađenih.
Specifični cilj 3.					
<i>Stvoriti infrastrukturu za dobro upravljanje</i>	Realizovati programe edukacije i informisanja lokalnog stanovništva o pravilnom prikupljanju i transport otpada.	Ministarstvo za zaštitu životne sredine Opština	2012-2015.	Ministarstvo za zaštitu životne sredine,	Realizovani programi edukacije i informisanja lokalnog stanovništva o pravilnom prikupljanju i

<i>otpadom</i>	<p>Uspostaviti eko patrole.</p> <p>Sanirati i rekultivisati smetlišta.</p> <p>Obezbijediti infrastrukturu za separatno odlaganje otpada.</p> <p>Obezbijediti kante i kontejnere.</p> <p>Osigurati naplatu kazni za ugrožavanje životne sredine.</p> <p>Sanirati lokalne deponije.</p> <p>Izgraditi reciklažni centar.</p>	<p>JKP Lim,</p> <p>obrazovne ustanove,</p> <p>Kancelarija za mlade,</p> <p>Vodovod Bistrica,</p> <p>NVO.</p>		<p>Opština,</p> <p>donatori.</p>	<p>transport otpada.</p> <p>Uspostavljene eko patrole i broj lokacija predviđenih za kontrolu.</p> <p>Obezbijedena infrastruktura za separatno odlaganje otpada.</p> <p>Obezbijedeno adekvatno odlaganje otpada (kante, kontejneri).</p> <p>Broj naplaćenih kazni.</p> <p>Broj saniranih deponija.</p> <p>Izgrađen reciklažni centar.</p>
Strateški cilj: 2. Povećanje nivoa svijesti djece i odraslih o očuvanju i zaštiti životne sredine					
<i>Specifični ciljevi:</i>	<i>Aktivnosti:</i>	<i>Nosioci aktivnosti i partnerstva:</i>	<i>Vremenski okvir:</i>	<i>Izvori finansiranja:</i>	<i>Indikatori:</i>
<i>Specifični cilj 1.</i>					
<i>Senzibilizacija stanovništva o očuvanju i zaštiti životne sredine</i>	<p>Planirati i realizovati kampanje za podizanje svijesti o zaštiti životne sredine pojedinačno za različite ciljne grupe (djeca, starije lokalno stanovništvo, preduzeća i domaćinstva itd.).</p> <p>Dizajnirati i štampati propagandni materijal na temu zaštite životne sredine.</p> <p>Organizovati performanse i akcije sa djecom kao glavnim akterima.</p> <p>Kontinuirano sprovoditi program „Ne ostavljajte trag“ („Leave no trace“) i druge slične programe zaštite životne sredine.</p>	<p>Ministarstvo za zaštitu životne sredine,</p> <p>Opština,</p> <p>Mjesni centri,</p> <p>JKP Lim,</p> <p>obrazovne ustanove,</p> <p>Kancelarija za mlade,</p> <p>NVO.</p>	2012-2015.	<p>Ministarstvo za zaštitu životne sredine,</p> <p>Opština,</p> <p>donatori.</p>	<p>Realizovane kampanje.</p> <p>Sadržaj i broj distribuiranog propagandnog materijala.</p> <p>Broj performansa i akcija.</p> <p>Broj i kvalitet realizovanih programa.</p>

Specifični cilj 2.					
<i>Ojačati nivo ekološke svijesti djece školskog uzrasta i njihove kapacitete za ekološke akcije</i>	<p>Povećati broj i aktivnost ekoloških sekcija u školama.</p> <p>Uspostaviti saradnju između školskih ekoloških sekcija i opštinskog tima za ekologiju.</p> <p>Organizovan treninge, obuke ili specijalistički kurs za vršnjačke edukatore.</p> <p>Organizovati aktivnosti školskih ekoloških sekcija (izleti, radionice, ekološki kampovi za djecu na Bjelasici, Đalovica i Novakovica pecini, zatim u dolini Lima, Bistrice, Ljuboviđe i dr.</p> <p>Organizovati kreativne radionice na temu zaštite životne sredine u svim osnovnim školama.</p>	<p>Ministarstvo za zaštitu životne sredine,</p> <p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Opština,</p> <p>obrazovne ustanove,</p> <p>NVO.</p>	2012-2015.	<p>Ministarstvo za zaštitu životne sredine,</p> <p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Opština,</p> <p>donatori.</p>	<p>Povećan broj školskih ekoloških sekcija.</p> <p>Uspostavljena saradnja između školskih ekoloških sekcija i opštinskog tima za ekologiju.</p> <p>Broj vršnjačkih edukatora.</p> <p>Broj i kvalitet aktivnosti ekoloških sekcija.</p> <p>Broj i kvalitet radionica.</p> <p>Broj učesnika radionica.</p>
Specifični cilj 3.					
<i>Upoznati djecu sa opasnostima koje prijete životnoj sredini</i>	<p>U vrtićima organizovati radionice prilagođene dječjem uzrastu.</p> <p>Organizovati izlete, kreativne radionice i maskembale u prirodi.</p> <p>Štampati slikovnice na ekološke teme za djecu predškolskog uzrasta.</p>	<p>Ministarstvo za zaštitu životne sredine,</p> <p>Opština,</p> <p>predškolske ustanove,</p> <p>obrazovne ustanove,</p> <p>NVO.</p>	2012-2015.	<p>Ministarstvo za zaštitu životne sredine,</p> <p>Ministarstvo prosvjete i sporta,</p> <p>Opština,</p> <p>donatori.</p>	<p>Broj vrtića gdje su realizovane radionice.</p> <p>Broj i kvalitet radionica, broj djece učesnika.</p> <p>Broj izleta i radionica u prirodi.</p> <p>Broj i kvalitet izradenih slikovnica.</p>

Lokalni plan akcije za djecu

U skladu sa potrebom donošenja ovog strateškog dokumenta Aleksandar Žurić, predsjednik Opštine Bijelo Polje, formirao je Menadžment i Međusektorski tim za izradu Lokalnog plana akcije za djecu 2012-2016.

Menadžment tim	Međusektorski tim	Djeca, učesnici izrade LPA:
Tufik Bojadžić – rukovodilac tima	Milko Kovačević-rukovodilac tima	
Slobodan Jelić - član	prim. dr. Rasim Agić - član	Amila Kujović
Vesna Pavićević - član	dr Majda Dobardžić - član	Nikola Minić
Vasko Radović - član	Olivera Marković - član	Džefris Dizdarević
Almasa Rizvanović - član	Ida Četković - član	Sanida Šabotić
	mr Blaga Žurić - član	Maida Pilica
	Zlata Lukač - član	
	Vesna Minić - član	
	Vanja Mašković - član	Koordinator izrade LPA za djecu Bijelo Polje
	Saida Čikić - član	Martinović Elvira - predstavnik NVO
	Miloš Bulatović - član	
	Rifat Kajabegović - član	
	Osman Erović – član	Tehnički asistent
	Rasema Hekalo - član	Bojan Mihailović
	mr Blagoje Vujišić - član	
	Tanja Dangubić - član	
	Anica Bojović - član	

Zadatak Menadžment tima bio je da koordinira i organizuje aktivnosti sa partnerima na dokumentu i rukovodi poslovima na izradi Lokalnog plana akcije za djecu u Bijelom Polju.

Zadatak Međusektorskog tima je priprema i izrada LPA za djecu u Bijelom Polju za period 2012 – 2016. godine, kao strateškog dokumenta kojim će se definisati politika i aktivnosti opštinskih službi prema djeci, u skladu sa

Nacionalnim planom akcije za djecu u Crnoj Gori koji je usvojila Vlada. Medjusektorski tim je formirao posebne podtimove za oblasti od posebnog značaja o položaju i pravima djece u Bijelom Polju.

Članovi Menadžment i Međusektorskog tima u saradnji sa Centrom za razvoj nevladinih organizacija su prošli obuku i definisali su korake, svrhu, prednosti i faze strateškog planiranja. Pretstavljena je SWOT i PEST analiza, kao jedan od načina za uspješno strateško planiranje izrade i implementacije Lokalnog plana akcije za djecu.

IZVJEŠTAJ

Sa javnih rasprava održanih dana 01.02.2012 godine u Osnovnoj školi „Pavle Žižić“ Njegnjevo, 02.02.2012 godine u osnovnoj školi „Dušan Korać“, 03.02.2012 godine u Gimnaziji „Miloje Dobrašinović“ i 22.02.2012 godine u Sali Skupštine opštine Bijelo Polje, u vezi Nacrta Lokalnog plana akcije za djecu.

Poziv za javnu raspravu bio je upućen svim zainteresovanim subjektima preko Lokalnog javnog emitera „Radio Bijelo Polje“ i oglasne table Opštine Bijelo Polje, petnaest (15) dana prije održavanje rasprave.

Javne rasprave su bile izuzetno posjećene i konstruktivne, uz aktivno učešće značajnog broja prisutnih a posebno mladih.

Sugestije i primjedbe koje su se čule na raspravama bile su predmet pažnje Menadžment tima i Medjusektorskog tima i jedan broj istih je prihvaćen.

Javne rasprave su doprinijele da sadržaj i kvalitet LPA za djecu bude unaprijedjen i poboljšan.

U Bijelom Polju,
15.03.2012. god.

Predsjednik Menadžment tima
Tufik Bojadžić s.r
Predsjednik Medjusektorskog tima
Milko Kovačević s.r